

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ
ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ:
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

του

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΒΑΛΛΗ

Επιβλέπων Καθηγητής: Δημήτριος Γκίνογλου

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Οκτώβριος 2022

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία αποτελεί την τελική διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Η συγγραφή της μεταπτυχιακής διατριβής είναι το τελικό στάδιο μιας μεγάλης πορείας προς την απόκτηση του μεταπτυχιακού αυτού τίτλου, που ήταν παράλληλα ένα εξαιρετικά σημαντικό ταξίδι στην ακαδημαϊκή γνώση αλλά και τη δια βίου μάθηση, αλλά και δύσκολο, αφού συνδυάστηκε τόσο με την κύρια πολύωρη εργασία μου όσο και με διαρκή προσωπική βαθύτερη αναζήτηση. Επομένως, η ολοκλήρωση της συγγραφής της διατριβής αυτής δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί χωρίς την ασταμάτητη και μεγάλης σπουδαιότητας στήριξη και βοήθεια κάποιων πολύ σημαντικών ανθρώπων.

Πρωταρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Γκίνογλου, για την αδιάκοπη καθοδήγηση και τις πολύτιμες και εύχρηστες συμβουλές του, αλλά και φυσικά για την εμπιστοσύνη και εκτίμηση που μου έδειξε καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών μου. Επιπροσθέτως, νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές και καθηγήτριες της Σχολής, για όλες τις πολύτιμες γνώσεις και εμπειρίες που μου προσέφεραν σε όλη τη διάρκεια των σπουδών μου, αλλά και το διοικητικό προσωπικό της σχολής.

Τέλος, ιδιαίτερες ευχαριστίες για την καθοριστική τους βοήθεια και υποστήριξη θα ήθελα να απευθύνω στην οικογένεια μου, καθώς και στο στενό μου οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον, που με υπομονή και κουράγιο πρόσφεραν την απαραίτητη ηθική συμπαράσταση για την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας.

Περίληψη

Οι ραγδαίες εξελίξεις της σημερινής εποχής σε όλο το φάσμα της ανθρώπινης καθημερινότητας, αλλά κυρίως σε οικονομικό επίπεδο, είναι εμφανείς και επηρεάζουν όλο το εύρος της οικονομικής ζωής σε ένα ευρύτερο πλαίσιο. Έτσι, μέσα σε αυτό το πολύπλοκο και πολυδιάστατο περιβάλλον της σημερινής οικονομικής πραγματικότητας, ο ρόλος που παίζει η επιστήμη της ελεγκτικής και ο τομέας του εσωτερικού ελέγχου είναι ένα αναπόσπαστο πλέον κομμάτι της ορθής και αποτελεσματικής λειτουργίας αλλά ακόμα και επιβίωσης των οικονομικών οργανισμών και εταιρειών, κυρίως ως μέσο προστασίας από διάφορα είδη οικονομικής απάτης. Οι παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις (Falsified Financial Statements – FFS) είναι ένα φαινόμενο το οποίο γίνεται όλο πιο συχνό στον επιχειρηματικό κόσμο τα τελευταία χρόνια και αποτελεί ένα είδος απάτης, ενώ περιλαμβάνει διάφορες μεθόδους, όπως τη χειραγώγηση των χρηματοοικονομικών λογαριασμών με υπερεκτίμηση περιουσιακών στοιχείων, πωλήσεων και κερδών ή υποεκτίμηση υποχρεώσεων, εξόδων ή ζημιών. Αυτή η μελέτη διερευνά σε βάθος τον εσωτερικό έλεγχο και την οικονομική απάτη, και πιο συγκεκριμένα, την συμβολή του στην καταπολέμηση της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών στην ελληνική αγορά, ενώ εμβαθύνει ως προς τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου των οργανισμών και κατά πόσο η ύπαρξη τέτοιων συστημάτων συμβάλλει στην καταπολέμηση των παραποιήσεων των χρηματοοικονομικών καταστάσεων οργανισμών. Η μεθοδολογία βασίζεται τόσο στην δευτερογενή έρευνα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης με την ανάλυση διεθνούς ξενόγλωσσης και ελληνικής αρθρογραφίας και μελετών, όσο και στην πρωτογενή έρευνα με την χρήση μελέτης περίπτωσης, όπου διενεργείται παρουσίαση και ανάλυση του οικονομικού σκανδάλου του ομίλου της Folli Follie, εισηγμένης πολυεθνικής εταιρείας ελληνικών συμφερόντων με ισχυρή παρουσία στις Ασιατικές αγορές, που ανακαλύφθηκε το 2018 και η υπόθεση βρίσκεται ακόμα στην διαδικασία εκδίκασης.

Λέξεις Κλειδιά: Εσωτερικός Έλεγχος, Οικονομικά Σκάνδαλα, Οικονομική Απάτη, Ελεγκτική, Παραποίηση, Οικονομικές Καταστάσεις, Αξιοπιστία Οικονομικών Καταστάσεων, Παραποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Abstract

The rapid developments of the current era in the whole spectrum of people's daily life, and mostly looking at it at an economic perspective, are evident and affect the whole range of economic life in a wider context. Thus, within this complex and multidimensional environment of today's economic reality, the role played by auditing science and the field of internal control is now an integral part of the proper and effective operation and even survival of economic organizations and companies, mainly as a means of protection against various types of financial fraud. Falsified financial statements (FFS) is a phenomenon that has become increasingly common in the business world in recent years and is a type of fraud, and includes various methods, such as the manipulation of financial accounts by overstating assets, sales and profits or understating liabilities, expenses or losses. This dissertation study explores in depth internal control and financial fraud, and more specifically, its contribution to combating the falsification of financial statements of companies in the Greek market, while it delves into the internal control systems of organizations and whether the existence of such systems contributes to the fight against falsifications of organizations' financial statements. The methodology is based both on the secondary research of the literature review with the analysis of international and Greek articles and studies, and on the primary research with the use of a case study, where a presentation and analysis of the financial scandal of the Folli Follie group, a listed multinational company of Greek interests with a strong presence in the Asian markets, which was discovered in 2018 and the case is still in the judicial process.

Keywords: Internal Audit, Financial Scandals, Financial Fraud, Fraud, Auditing, Falsification, Financial Statements, Reliability of Financial Statements, Falsified Financial Statements

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	2
Περίληψη	3
Abstract	4
Κατάλογος Πινάκων	6
1. Εισαγωγή	7
2. Θεωρητικό Υπόβαθρο.....	10
2.1. Ελεγκτική	10
2.2. Εσωτερικός Έλεγχος.....	11
2.3. Οικονομική Απάτη & Έγκλημα.....	13
2.4. Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων.....	16
2.5. Δημιουργική Λογιστική	18
2.6. Εταιρική Διακυβέρνηση & Έλεγχος.....	20
3. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	24
4. Μεθοδολογία Έρευνας.....	33
4.1. Δευτερογενής Έρευνα – Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	33
4.2. Πρωτογενής Έρευνα – Μελέτη Περίπτωσης.....	34
5. Μελέτη Περίπτωσης	37
5.1. Σκάνδαλο Folli Follie	37
6. Συζήτηση & Συμπεράσματα	43
Βιβλιογραφία	46

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Η εξέλιξη των μεγεθών της FF Group μέσα στα χρόνια, Πηγή:
www.ffgroup.com.....39

Πίνακας 2: Χρηματοοικονομικά Δεδομένα της FFGROUPASIA, Πηγή:
www.capital.gr.....40

1. Εισαγωγή

Οι παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις (Falsified Financial Statements – FFS) είναι ένα φαινόμενο το οποίο γίνεται όλο και πιο συχνό στον επιχειρηματικό κόσμο τα τελευταία χρόνια. Η παραποίηση οικονομικών καταστάσεων αποτελείται κυρίως από στοιχεία χειραγώγησης με υπερεκτίμηση περιουσιακών στοιχείων, πωλήσεων και κερδών ή υποτίμηση υποχρεώσεων, εξόδων ή ζημιών (Spathis et al., 2002). Όταν μια οικονομική κατάσταση περιέχει παραποιήσεις, έτσι ώστε τα στοιχεία της να μην αντιπροσωπεύουν πλέον την πραγματική εικόνα, μιλάμε για απάτη. Η απάτη διαχείρισης μπορεί να οριστεί ως «σκόπιμη απάτη που διαπράττεται από τη διοίκηση που βλάπτει τους επενδυτές και τους πιστωτές μέσω παραπλανητικών οικονομικών καταστάσεων» (Elliot and Willingham, 1980). Ο τύπος της απάτης που εξετάζεται σε αυτό το έγγραφο είναι η απάτη στις οικονομικές καταστάσεις: οι σκόπιμες ανακρίβειες ή παραλείψεις ποσών ή γνωστοποιήσεις στις οικονομικές καταστάσεις (AICPA, 1977). Η απάτη και το έγκλημα του λευκού γιακά, ή αλλιώς όπως είναι σύνηθες να επικρατεί στην βιβλιογραφία «white-collar», έχουν πάρει πλέον διαστάσεις επιδημίας, όχι μόνο στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου και πρωτοεμφανίστηκε, αλλά πλέον και σε όλον τον Δυτικό και μη κόσμο, όπως στην Ευρώπη, την Αυστραλία, Ασία, και φυσικά και στην Ελλάδα. Εξάλλου, σε μια παγκόσμια οικονομία και πολυεθνικό εμπόριο, η τάση της διεθνούς απάτης επηρεάζει όλες τις χώρες (Vanasco, 1998). Αξίζει να σημειωθεί, ότι σύμφωνα με την παγκόσμια μελέτη απάτης του 2020 που διεξήχθη από το ACFE, η μέση ζημία για απάτη οικονομικών καταστάσεων είναι 954.000 δολάρια, ενώ ωστόσο, στα πιο γνωστά παραδείγματα αυτού του είδους εγκλήματος, οι συνολικές απώλειες από την απάτη μπορούν να φτάσουν τις εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια. Η απάτη στις οικονομικές καταστάσεις είναι έγκλημα ευκαιρίας. Εταιρείες με χαλαρούς εσωτερικούς ελέγχους, χειροκίνητα λογιστικά συστήματα ή ανέντιμους και υπερβολικά επιθετικούς ηγέτες είναι πιο πιθανό να πέσουν θύματα. Το κλειδί για την καταπολέμηση της απάτης στις οικονομικές καταστάσεις είναι φυσικά η αποτροπή από το να συμβεί γενικότερα, αλλά αν δεν μπορεί να αποφευχθεί, τότε είναι σημαντικό να ανακαλυφθεί όσο το δυνατόν γρηγορότερα, για να μπορέσει να επιλυθεί με όσο το δυνατόν λιγότερες απώλειες.

Φυσικά, οι ραγδαίες εξελίξεις της σημερινής εποχής, τόσο σε κοινωνικό, όσο και σε τεχνολογικό, υγειονομικό, πολιτικό, επιχειρηματικό αλλά κυρίως σε οικονομικό επίπεδο, είναι εμφανείς και επηρεάζουν όλο το εύρος της οικονομικής ζωής σε ένα ευρύτερο πλαίσιο. Έτσι, μέσα σε αυτό το πολύπλοκο και πολυδιάστατο περιβάλλον της σημερινής οικονομικής

πραγματικότητας, ο ρόλος που παίζει η επιστήμη της ελεγκτικής και ο τομέας του εσωτερικού ελέγχου είναι ένα αναπόσπαστο πλέον κομμάτι της ορθής και αποτελεσματικής λειτουργίας αλλά ακόμα και επιβίωσης των οικονομικών οργανισμών και εταιρειών. Ο μηχανισμός εταιρικής διακυβέρνησης είναι ο μηχανισμός που οργανώνει και καθοδηγεί τις λειτουργίες εσωτερικής διαχείρισης της εταιρείας, μέσω του οποίου επιτυγχάνονται οι στόχοι, ελέγχονται οι κύριες λειτουργικές της δραστηριότητες, αντιμετωπίζονται οι κίνδυνοι και φυσικά παρακολουθούνται τα αρχεία όλης της λογιστικής διαδικασίας. Μέσα σε αυτό, λοιπόν, το πλαίσιο του ελέγχου, ανάλογο ρόλο αναλαμβάνει και το τμήμα εσωτερικού ελέγχου, που επιβάλλεται από τη νομοθεσία για όλες τις εταιρείες που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο και διαπραγματεύονται στην αγορά. Ο νόμος δεν αποκλείει τη δημιουργία υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου σε ιδιωτικές εταιρείες, καθώς αυτές οι υπηρεσίες προσδίδουν επίσης ουσιαστική αξία σε αυτές, εφόσον διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους για τη λειτουργία τους (Ζαχαριουδάκης, 2019).

Ο Εσωτερικός Έλεγχος λειτουργεί ως ανεξάρτητη υπηρεσία εντός μιας εταιρείας, ο οποίος και παρέχει επαγγελματικές υπηρεσίες για τη διοίκηση της εταιρείας, για την αποτελεσματική ολοκλήρωση των εργασιών της εταιρείας, μέσω εξειδικευμένων αναλύσεων, εκτιμήσεων και συστάσεων, έτσι ώστε να μπορεί να παρέχει στην διοίκηση και τους άμεσα ενδιαφερομένους της, εσωτερικούς και εξωτερικούς εμπλεκόμενους, μια πιο ολοκληρωμένη εταιρική εικόνα για τις συναλλαγές και τις δοσοληψίες που πραγματοποιεί και ελέγχει αν οι πληροφορίες που παράγονται είναι ακριβείς και αξιόπιστες, ώστε να περαστούν στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και να δημοσιευθούν. Έτσι, μπορεί κανείς να καταλήξει εύλογα στο συμπέρασμα ότι το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου και οι υπηρεσίες που αυτό προσφέρει σε έναν οργανισμό, αποτελούν ιδιαίτερης σημαντικότητας και σπουδαιότητας αξία για την εταιρική διακυβέρνηση μίας επιχείρησης ή/και ενός οργανισμού. Αξίζει να σημειωθεί ότι, ο όρος «εταιρική διακυβέρνηση» εισάχθηκε στην Ελλάδα πάρα πολύ πρόσφατα, και μόλις το 2002, δηλαδή συμπληρώνοντας τώρα είκοσι χρόνια εφαρμογής, και φυσικά, εξαιρετικά μεταγενέστερα σε σχέση με άλλες χώρες του δυτικού κόσμου και κατά κύριο λόγο την Βόρεια Αμερική, όπου προϋπήρχε ήδη από με την νομοθέτηση της υποχρεωτικότητας του εσωτερικού ελέγχου για τις εισηγμένες εταιρίες, μέσω του νόμου 404 Sarbanes-Oxley. Επιπρόσθετα, στην Αμερική, είχαν ξεσπάσει σοβαρά οικονομικά σκάνδαλα και λογιστικές απάτες ήδη από την δεκαετία του 1980 και 1990, όπως την Enron, αναδεικνύοντας πόσο προβληματισμός υπάρχει για την αποτελεσματικότητα, τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού ελέγχου και την ανάγκη για καλύτερη και περισσότερη παρακολούθηση και έλεγχο από τις εποπτικές αρχές

στο κατά πόσο είναι αληθείς και ειλικρινείς οι διοικήσεις των εταιρειών κατά τη δημοσίευση των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων.

Ο σκοπός της παρούσας διπλωματικής μελέτης είναι να διερευνηθούν σε βάθος ο εσωτερικός έλεγχος και η οικονομική απάτη, και πιο συγκεκριμένα, η συμβολή του στην καταπολέμηση της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών στην ελληνική αγορά. Επιμέρους στόχος είναι να γίνει μια ενδελεχής ανασκόπηση ως προς τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου των οργανισμών και κατά πόσο η ύπαρξη τέτοιων συστημάτων συμβάλλει στην καταπολέμηση των παραποιήσεων των χρηματοοικονομικών καταστάσεων οργανισμών. Θα προηγηθεί το θεωρητικό υπόβαθρο το οποίο βασίζεται σε ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία, με το θεσμικό πλαίσιο της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, της οικονομικής απάτης και της δημιουργικής λογιστικής και του ρόλου που παίζει ο εσωτερικός έλεγχος στην ορθή και αποτελεσματική λειτουργία των επιχειρήσεων. Τέλος, γίνεται μια με την παρουσίαση και ανάλυση του οικονομικού σκανδάλου του ομίλου της Folli Follie, εισηγμένης πολυεθνικής εταιρείας ελληνικών συμφερόντων με ισχυρή παρουσία στις Ασιατικές αγορές, που ανακαλύφθηκε το 2018 και η υπόθεση βρίσκεται ακόμα στην διαδικασία εκδίκασης.

Η υπόλοιπη εργασία διαρθρώνεται ως εξής: η ενότητα που ακολουθεί αναλύει το θεωρητικό υπόβαθρο της μελέτης, παρουσιάζοντας λεπτομερώς τους ορισμούς και τις παραμέτρους της ελεγκτικής, της οικονομικής απάτης, του εσωτερικού ελέγχου, της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων και της δημιουργικής λογιστικής, ενώ παράλληλα παρουσιάζονται οι μηχανισμοί εταιρικής διακυβέρνησης και του ελέγχου. Στην τρίτη ενότητα, ανασκοπείται η υπάρχουσα βιβλιογραφία, όχι μόνο σε επίπεδο παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων και σκανδάλων και την συμβολή του ελέγχου, αλλά και γενικότερα για λογιστικές απάτες και την συμβολή της ελεγκτικής επιστήμης, τόσο σε ελληνικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην τέταρτη ενότητα περιγράφεται η καθορισμένη μεθοδολογία έρευνας και τα δεδομένα, ενώ στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται η παρουσίαση της μελέτης περίπτωσης του οικονομικού σκανδάλου της Folli Follie. Τέλος, στην τελευταία ενότητα γίνεται συζήτηση γύρω από την μελέτη και παρουσιάζονται αναλυτικά τα συμπεράσματα, οι μελλοντικές προτάσεις, και οι περιορισμοί της έρευνας μαζί με καταληκτικές παρατηρήσεις.

2. Θεωρητικό Υπόβαθρο

Προκειμένου να εξεταστούν όλες οι προηγούμενες σχετικές μελέτες σχετικά με την απάτη και την παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και πως μπορεί να καταπολεμηθεί μέσω του εσωτερικού ελέγχου, θα πρέπει πρώτα να γίνει μια σύντομη παρουσίαση και εξέταση σημαντικών ορισμών και εννοιών, όπως η ελεγκτική και ο έλεγχος, εξωτερικός και κυρίως εσωτερικός, η οικονομική απάτη και κατ' επέκταση το έγκλημα, η δημιουργική λογιστική και η εταιρική διακυβέρνηση.

2.1. Ελεγκτική

Η ελεγκτική είναι ένας ανεξάρτητος επιστημονικός και επαγγελματικός κλάδος, αλλά ταυτόχρονα είναι ένας θεσμός στον επιχειρηματικό κόσμο καθώς ασχολείται με κανόνες, νομοθεσία και ειδικές συνθήκες/πρότυπα υπό τους οποίους διενεργείται ένας έλεγχος, είτε ο τελευταίος διενεργείται από εξωτερικό ελεγκτή – CPA ή από εσωτερικό ελεγκτή. Η ελεγκτική αποτελεί κλάδο της επιστήμης καθώς παράγει γνώση και χρησιμοποιεί πραγματικές εφαρμογές ελέγχου, πρότυπα και διαδικασίες, σε συνδυασμό με την παραγόμενη επιστημονική γνώση, εξασφαλίζει βέλτιστα αποτελέσματα ικανοποιώντας τις ελεγκτικές ανάγκες, ενώ εφαρμόζεται σε κάθε οργανισμό, διατηρώντας τη δική της ταυτότητα. Χρησιμοποιεί συγκεκριμένες μεθόδους και τεχνικές, συγκεκριμένα συστήματα εσωτερικού ελέγχου, για να επιδείξει λύσεις και προσεγγίσεις που στοχεύουν στη διασφάλιση των συμφερόντων των μετόχων και του ίδιου του οργανισμού γενικότερα.

Σύμφωνα με τον Mattignly (1964), αντικείμενο της Ελεγκτικής επιστήμης είναι «η εξέταση των βιβλίων μιας οικονομικής μονάδας, των δικαιολογητικών εγγράφων, των υποδεικνυόντων την αλήθεια, ακρίβεια και νομιμότητα των εν αυτοίς εγγραφών, η ζήτηση των απαιτούμενων πληροφοριών, ως και η διενέργεια δοκιμαστικών επαληθεύσεων, πασών των εργασιών τούτων διεξαγόμενων εις τοιαύτην...ώστε να πεισθεί ο ελεγκτής περί της ακρίβειας και αληθείας των ως άνω βιβλίων και των βάσει τούτων συνταχθεισών οικονομικών καταστάσεων». Από την άλλη, ο Meigs (1984), ο οποίος θεωρείται από πολλούς ερευνητές ο πατέρας της Ελεγκτικής, ορίζει την Ελεγκτική ως τον «επαγγελματικό κλάδο των οικονομικών και διοικητικών επιστημών, που πραγματεύεται τους γενικούς όρους, κανόνες και προϋποθέσεις για τη διενέργεια ελέγχου σε κάθε οικονομική μονάδα με σκοπό την διαφύλαξη και την ορθή κατανομή των οικονομικών πόρων».

2.2. Εσωτερικός Έλεγχος

Ο εσωτερικός έλεγχος (internal audit) αποτελεί κομμάτι της ελεγκτικής επιστήμης και είναι με την σειρά ένα ιδιαίτερα δημοφιλές ερευνητικό πεδίο, το οποίο βρίσκεται στο κέντρο του ενδιαφέροντος ερευνητών και μελετητών τα τελευταία χρόνια. Η σημαντικότητά του εσωτερικού ελέγχου επιβεβαιώνεται από τον όγκο της διεθνούς αρθρογραφίας και βιβλιογραφίας, η οποία και θα μελετηθεί ενδελεχώς στο επόμενο κεφάλαιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Ενδεικτικό της σημασίας του για την ανάπτυξη και την αποτελεσματική λειτουργία των οικονομικών μονάδων αποτελεί το πλήθος των ορισμών που του έχουν αποδοθεί από ερευνητές και μελετητές, παγκοσμίως. Αρχικά, διαχωρίζοντας τον εξωτερικό από τον εσωτερικό έλεγχο, είναι αξιοσημείωτο ότι ο εξωτερικός είναι έλεγχος που διενεργείται από τους ορκωτούς ελεγκτές οι οποίοι, δε εργάζονται μόνιμα στην επιχείρηση την οποία ελέγχουν ή έχουν κάποια μορφή εξαρτημένης εργασίας μαζί της, και αναλαμβάνουν το έργο του ελέγχου του οργανισμού μετά πρόσκληση των μετόχων. Με τον εξωτερικό έλεγχο, καλείται ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής να εκφέρει άποψη σχετικά με την ακριβοδίκαιη εικόνα των οικονομικών καταστάσεων που έχουν συνταχθεί από τη διοίκηση του οργανισμού. Από την άλλη, ο Εσωτερικός Έλεγχος συστήνεται από τη διοίκηση του οργανισμού και διενεργείται από ειδικά εκπαιδευμένα στελέχη, τους Εσωτερικούς Ελεγκτές, οι οποίοι διατηρούν σχέση εξαρτημένης εργασίας. Ο Εσωτερικός Έλεγχος αποβλέπει κυρίως στην πρόληψη αποτροπής εκούσιων ή ακούσιων σφαλμάτων, έχει κατά συνέπεια χαρακτήρα προληπτικό. Με την έννοια της πρόληψης, οι Εσωτερικοί Ελεγκτές παίζουν σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της Εταιρικής Διακυβέρνησης. Πρόληψη για τον Εσωτερικό Έλεγχο σημαίνει επαρκή συστήματα ελέγχου, αποτελεσματικές διαδικασίες, περιορισμός της έκθεσης του οργανισμού σε κινδύνους.

Ο εσωτερικός έλεγχος (internal audit), σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (Institute of Internal Auditors – IIA's) ορίζεται ως «είναι μια ανεξάρτητη, αντικειμενική διασφάλιση και συμβουλευτική δραστηριότητα ε σκοπό να προστεθεί αξία και να βελτιωθούν οι λειτουργίες ενός οργανισμού. Βοηθά έναν οργανισμό να επιτύχει τους στόχους του με μια συστηματική και πειθαρχημένη προσέγγιση για την αξιολόγηση και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης κινδύνων, τον έλεγχο και τη διακυβέρνηση των διαδικασιών». Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών της Νέας Υόρκης «Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια ανεξάρτητη δραστηριότητα αξιολόγησης στο πλαίσιο ενός οργανισμού για την αξιολόγηση των λογιστικών, οικονομικών και άλλων λειτουργιών του ως

βάση παροχής υπηρεσιών στον οργανισμό. Πρόκειται για ένα διαχειριστικό έλεγχο (managerial control) που λειτουργεί μετρώντας και αξιολογώντας την αποτελεσματικότητα των άλλων ελέγχων (controls)». Έτσι, ουσιαστικά, ο εσωτερικός έλεγχος, είναι μια εσωτερική λειτουργία της επιχείρησης, που όμως έχει ως βασικό χαρακτηριστικό απαραίτητως την ανεξάρτητη λειτουργία της, έτσι ώστε να μπορεί να εκπληρώνει τους σκοπούς της. Παράλληλα, διαθέτει όλα εκείνα τα μέσα, τις μεθόδους και τις διαδικασίες που χρησιμοποιούνται, με σκοπό τον έλεγχο και την αξιολόγηση της επάρκειας της λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Επίσης, έχει ως απώτερο σκοπό να προτείνει βελτιωτικά και διορθωτικά μέτρα, εφόσον χρειάζονται, με στόχο να εξασφαλίζεται η συνολικά εύρυθμη λειτουργία της εταιρείας, μέσα στα πλαίσια της πολιτικής που έχει θεσπίσει η διοίκηση.

Είναι απαραίτητο να αξιολογηθεί η επάρκεια του συστήματος εσωτερικών ελέγχων που έχει σχεδιαστεί για την αξιολόγηση, τη διαχείριση και την αντιμετώπιση επιχειρηματικών κινδύνων (περιορισμός ή εξάλειψή τους) και να αξιολογηθεί εάν απαιτούνται περαιτέρω βελτιώσεις στις διαδικασίες ελέγχου ή νέα μέτρα για την αντιμετώπιση των κινδύνων. Την ευθύνη για τον σχεδιασμό και την επίτευξη αυτών στόχων έχει ο εσωτερικός ελεγκτής, ο οποίος διενεργεί εσωτερικούς ελέγχους εντός της εταιρείας και είναι εργαζόμενος της εταιρείας, και όχι κάποιος εξωτερικός συνεργάτης, που διαθέτει τις κατάλληλες επιστημονικές γνώσεις αλλά και εμπειρία. Το ζήτημα είναι ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι υποχρεωμένοι να ενεργούν σύμφωνα με τους εσωτερικούς κανονισμούς της εταιρείας τους και τις οδηγίες της διοίκησης, οι οποίες μπορεί να μην είναι συνεπείς με τον ορισμό των γενικών ελεγκτικών προτύπων (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Το τμήμα του internal accounting είναι επίσης αρμόδιο για την ορθή κατανομή καθηκόντων και μεριδίου ευθύνης στις τάξεις του προσωπικού, για την προστασία των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας, ενώ το κυριότερο κομμάτι των ευθυνών της αποδίδεται στην μέριμνα για τη διασφάλιση και εξασφάλιση της ακρίβειας και της αξιοπιστίας των λογιστικών γεγονότων και των βιβλίων της.

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου πρέπει να αξιολογείται ως προς την επάρκειά του, να στοχεύει στην εκτίμηση, διαχείριση και αντιμετώπιση των επιχειρηματικών κινδύνων (στον περιορισμό ή την εξάλειψή τους) και να εκτιμά αν θα χρειαστούν επιπλέον βελτιώσεις στις διαδικασίες ελέγχου ή λήψη νέων μέτρων για την αντιμετώπιση των κινδύνων. Για τον σχεδιασμό και την επίτευξη των παραπάνω την ευθύνη έχει ο εσωτερικός ελεγκτής, ο οποίος διενεργεί τον εσωτερικό έλεγχο εντός της επιχείρησης και είναι υπάλληλός της εταιρείας, διαθέτοντας τα κατάλληλα επιστημονικά προσόντα γνώσης και εμπειρίας. Το πρόβλημα έγκειται στο ότι ο εσωτερικός ελεγκτής υποχρεούται να ενεργήσει με βάση τον εσωτερικό

κανονισμό και τις υποδείξεις της διοίκησης της εταιρείας στην οποία απασχολείται, αυτό όμως μπορεί να μη συνάδει με τα όσα ορίζουν τα γενικά ελεγκτικά πρότυπα. Πάντα υπάρχει η περίπτωση σφαλμάτων από το προσωπικό της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου και της διοίκησης της εταιρείας γενικότερα, όμως το ζήτημα είναι αν τα λάθη προέρχονται από αμέλεια ή έχουν ως απώτερο σκοπό το προσωπικό κέρδος από τα διοικητικά στελέχη ή τους εργαζόμενους. Επομένως, οι οργανισμοί έχουν ως υποχρέωση να διατηρούν τις κατάλληλες δικλίδες ασφαλείας, για να περιορίζουν και να μην επιτρέπουν περιθώρια τόσο για περιστατικά λογιστικής και οικονομικής απάτης από τους εργαζόμενους, όσο και για περιπτώσεις παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων από στελέχη της διοίκησης.

2.3. Οικονομική Απάτη & Έγκλημα

Σύμφωνα με το άρθρο 386, (Π.Κ., Σ.Ο. 1210.Α 2-1) Οικονομική Απάτη είναι η σκόπιμη παραπλανητική ερμηνεία των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης που γίνεται μέσω ηθελημένα λαθεμένων διατυπώσεων ή παρατυπιών ή παραλείψεων στις οικονομικές καταστάσεις ή παρασιώπησης αληθινών γεγονότων ή όποιας παράνομης πράξης με σκοπό να εξαπατηθούν οι χρήστες αυτών, ενώ σύμφωνα με το ΔΠΕ 240, απάτη μπορεί να πραγματοποιηθεί σκόπιμα μεταξύ των διοικητικών μελών, των διαφόρων στελεχών, των υπαλλήλων, των λοιπών ενδιαφερομένων μερών. Ο Σπαθής (2002) υπογραμμίζει ότι στην Αμερική, χώρα που έχουν κατεξοχήν πραγματοποιηθεί και αποκαλυφθεί τα μεγαλύτερα οικονομικά εταιρικά σκάνδαλα, η απάτη ορίζεται ως η σκόπιμη αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων. Είναι ουσιαστική η ύπαρξη του δόλου ή αλλιώς του εκούσιου λάθους, μεταξύ των δυο μερών που διενεργούν την όποια ενέργεια ώστε να αποκτήσουν άδικα ή παράνομα ωφελήματα. Ο Rezaee (2005) ορίζει τη λογιστική απάτη ως «μία σκόπιμη απόπειρα των επιχειρήσεων να παραπλανήσουν τους ενδιαφερόμενους χρήστες με τη σύνταξη και δημοσίευση αλλοιωμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων». Επίσης είναι κρίσιμο να εξετάζονται οι παράγοντες κινδύνου απάτης, τα γεγονότα ή οι συνθήκες που προσδιορίζουν τα κίνητρα ή τις πιέσεις ή διαμορφώνουν τις συνθήκες για τη διάπραξη απάτης. Πολλές περιπτώσεις απάτης είναι κοινώς γνωστές ως διαφθορά (Σ.Ο. 1210.Α, 2-1) Η απάτη μπορεί να γίνεται είτε ως προς όφελος της επιχείρησης, δηλαδή παραδείγματος χάριν, όταν η απάτη γίνεται με σκοπό να πληρώσει η επιχείρηση μειωμένους ή καθόλου φόρους ή/και άλλες υποχρεώσεις προς το κράτος και τους δημόσιους φορείς του, ή για να βλάψει την επιχείρηση, δηλαδή σε περιπτώσεις υπεξαίρεσης χρήματος ή/και άλλων περιουσιακών στοιχείων

(Φεγκουδάκης, 2014). Η επιχειρηματική απάτη εμφανίζεται με πολλές μορφές, όπως δωροδοκία, μίζες και απάτες μισθών.

Έτσι, η απάτη στις οικονομικές καταστάσεις είναι η σκόπιμη παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων μιας εταιρείας, είτε λόγω παράλειψης είτε λόγω υπερβολής, για να δημιουργήσει μια πιο θετική εντύπωση για την οικονομική θέση, την απόδοση και τις ταμειακές ροές της εταιρείας. Συνήθως διαπράττεται από ανώτερα στελέχη, αυτό το έγκλημα είναι συνήθως ένα μέσο για την επίτευξη ενός σκοπού. Τα κίνητρα για τη διάπραξη απάτης στις οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνουν το προσωπικό κέρδος, τη διατήρηση της επιχείρησης στη ζωή και τη διατήρηση της θέσης του ηγέτη στον οργανισμό. Οι απατεώνες προσπαθούν να διογκώσουν την αντιληπτή αξία της εταιρείας για να κάνουν τη μετοχή να φαίνεται πιο ελκυστική στους επενδυτές, να λάβουν τραπεζικές εγκρίσεις για δάνεια ή/και να δικαιολογήσουν μεγάλους μισθούς και μπόνους όταν η αποζημίωση συνδέεται με την απόδοση της εταιρείας. Ανεξάρτητα από το κίνητρο, η απάτη των οικονομικών καταστάσεων προκαλεί προβλήματα στους σημερινούς και δυνητικούς επενδυτές και μετόχους. Μπορεί να οδηγήσει σε μεγάλης κλίμακας ζημιά στη φήμη, καθώς και σε σοβαρές κυρώσεις από ρυθμιστικές αρχές όπως για παράδειγμα από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των ΗΠΑ (SEC), αλλά φυσικά ακόμη και συλλήψεις των εμπλεκόμενων μερών.

Οι Mokhiber και Weissman (2005), υποστηρίζουν ότι η λογιστική απάτη είναι ένα από τα πιο μεγάλα οικονομικά εγκλήματα, διότι επιχειρήσεις συχνά οδηγούνται σε κατάρρευση. Εξάλλου, η οικονομική απάτη είναι κάτι το οποίο βρίσκεται σε άμεση σύνδεση με την έννοια της διαφθοράς, οδηγώντας και στην κοινωνική υποβάθμιση, καθώς το φαινόμενο της διαφθοράς είναι τόσο παλιό όσο και η έννοια της εξουσίας (Κιντζόγλου, 2013). Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι είναι αποδεκτό ή ότι οποιαδήποτε απόπειρα να αντιμετωπιστεί αποτελεί χάσιμο χρόνου, αφού η διαφθορά μπορεί να βλάψει σε μεγάλο βαθμό όχι μόνο την οικονομία μιας χώρας, αλλά ακόμα και να επηρεάσει την παγκόσμια οικονομία, καθώς διαστρεβλώνει τις αγορές και βλάπτει την οικονομική, κοινωνική και πολιτική ανάπτυξη στο σύνολό της, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες. Πολλές έρευνες έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η οικονομική διαφθορά επιβαρύνει την παγκόσμια οικονομία κατά πολλά δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως. Έτσι, μερικά από τα πιο γνωστά παγκόσμια παραδείγματα περιλαμβάνουν τεράστιες εταιρίες, όπως η Enron, Tyco, Colonial Bank, και άλλες οι οποίες όχι μόνο έχασαν εκατομμύρια δολάρια, αλλά σε κάποιες περιπτώσεις καταστραφήκαν πλήρως.

Το σκάνδαλο της Enron, που αποκαλύφθηκε το 2001, αποκάλυψε ότι η έβδομη μεγαλύτερη εταιρεία της Αμερικής ενεπλάκη σε εταιρική διαφθορά και δόλιες λογιστικές πρακτικές, που τελικά οδήγησαν σε χρεοκοπία. Οι μέτοχοι έχασαν 74 δισεκατομμύρια δολάρια και οι εργαζόμενοι έχασαν τις δουλειές τους και δισεκατομμύρια σε συνταξιοδοτικές παροχές. Τα ανώτερα στελέχη της εταιρείας διέπραξαν πολλά επίπεδα οικονομικής απάτης, όπως για παράδειγμα ήταν η κακή χρήση και η χειραγώγηση μιας μεθόδου κοστολόγησης που ονομαζόταν mark-to-market, η οποία επέτρεπε στην εταιρεία να καταγράφει τα εκτιμώμενα κέρδη ως πραγματικά κέρδη. Η εταιρεία θα κατασκεύαζε ένα περιουσιακό στοιχείο, για παράδειγμα, ένα εργοστάσιο παραγωγής ενέργειας, και θα διεκδικούσε αμέσως τα προβλεπόμενα κέρδη στα βιβλία της, παρόλο που το περιουσιακό στοιχείο δεν είχε ακόμη γίνει κερδοφόρο. Ουσιαστικά, κατέγραφαν ως έσοδα, εικονικά ποσά επενδύσεων, που δεν είχαν καν τεθεί σε λειτουργία, πόσο μάλλον να προσέφεραν κέρδη. Εάν τα έσοδα του περιουσιακού στοιχείου ήταν μικρότερα από το προβλεπόμενο ποσό, η εταιρεία θα τα μετέφερε σε μια εταιρεία εκτός βιβλίου, όπου η ζημία δεν θα γινόταν αντιληπτή, επιτρέποντας στην Enron να διαγράψει μη κερδοφόρες δραστηριότητες χωρίς να βλάψει τα αποτελέσματα της. Κρύβοντας τις απώλειές της, η Enron πρόβαλλε μια εικόνα φερεγγυότητας και επιτυχίας που ήταν ασυμβίβαστη με την πραγματική δημοσιονομική της κατάσταση.

Ένα ακόμα τρανταχτό παράδειγμα είναι αυτό της Tyco International το 2002, στο οποίο ο πρώην διευθύνων σύμβουλος και πρόεδρος της εταιρείας Dennis Kozlowski και ο πρώην εταιρικός οικονομικός διευθυντής Mark Swartz έκλεψαν ποσά που αγγίζουν έως και τα 600 εκατομμύρια δολάρια από την εταιρεία. Συνωμότησαν για να υπερεκτιμήσουν τα αναφερόμενα οικονομικά αποτελέσματα, εξομαλύνοντας αυτά τα αναφερόμενα κέρδη και κρύβοντας εξαιρετικά ποσά αποζημιώσεων ανώτερων στελεχών από τους επενδυτές. Αυτά τα υψηλόβαθμα και ακριβοθώρητα στελέχη ξόδεψαν εκατομμύρια δολάρια εταιρικών χρημάτων σε προσωπικά έξοδα, καλύπτοντας τα ίχνη τους περιορίζοντας το εύρος των εσωτερικών ελέγχων και παρακάμπτοντας το νομικό τμήμα της εταιρείας κατά την υποβολή εγγράφων αποκάλυψης στην SEC, που είναι η Αμερικάνικη Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (U.S. Securities and Exchange Commission). Και οι δύο άνδρες εξέτισαν ποινή στη φυλακή. Τέλος, η Colonial Bank ήταν η 27η μεγαλύτερη εμπορική τράπεζα στις Ηνωμένες Πολιτείες όταν η Catherine Kissick, επικεφαλής του Τμήματος Δανεισμού Υποθηκών Αποθήκης, και οι συνεργάτες της συμμετείχαν σε ένα σχέδιο εξαπάτησης διαφόρων οντοτήτων και ιδιωτών. Οι ένοχοι αγόρασαν πάνω από 1 δισεκατομμύριο δολάρια σε υποθήκες από την Taylor, Bean & Whitaker που στην πραγματικότητα δεν κατείχε η εταιρεία ενυπόθηκων δανείων. Οι Taylor, Bean & Whitaker

άρχισαν να εκτελούν υπεραναλήψεις στον κύριο τραπεζικό τους λογαριασμό στην Colonial Bank, με την Kissick και τους συνεργάτες της να καλύπτουν τις υπεραναλήψεις σαρώνοντας χρήματα από τον έναν λογαριασμό στον άλλο και μέσω εικονικών πωλήσεων στεγαστικών δανείων στην Colonial Bank. Αυτοί οι ελιγμοί προκάλεσαν την καταγραφή ψευδών πληροφοριών στα αρχεία της Colonial Bank και την υποβολή ψευδών οικονομικών στοιχείων στην SEC, συμπεριλαμβανομένων των υπερεκτιμημένων περιουσιακών στοιχείων για άχρηστα στεγαστικά δάνεια. Η τράπεζα απέτυχε το 2009, κοστίζοντας στο Ταμείο Ασφάλισης Καταθέσεων του FDIC περίπου 2,8 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ η Kissick καταδικάστηκε σε οκτώ χρόνια φυλάκιση.

2.4. Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων

Σύμφωνα με τον Σπαθή (2002) “η παραποίηση οικονομικών καταστάσεων αναφέρεται στο σκόπιμο χειρισμό (manipulation) στοιχείων τους, όπως υπερτίμηση στοιχείων ενεργητικού, πωλήσεων και κερδών ή υποτίμηση των υποχρεώσεων, εξόδων ή ζημιών με σκοπό να επιτευχθεί το επιθυμητό ύψος τους. Οι χειρισμοί αυτοί έχουν ως αποτέλεσμα τη σημαντική αλλοίωση της ορθής εικόνας των οικονομικών καταστάσεων”. Επίσης, ο Rezaee (2005), τόνισε ότι “η παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι η προμελετημένη προσπάθεια εκ μέρους των επιχειρήσεων με σκοπό να εξαπατήσουν και να παραπλανήσουν τους χρήστες των δημοσιευμένων αυτών οικονομικών καταστάσεων, ειδικά τους επενδυτές και τους πιστωτές, συντάσσοντας ουσιαστικά λανθασμένες οικονομικές καταστάσεις. Πιο γενικά, η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων περιλαμβάνει πρόθεση και σκοπιμότητα, από μία ομάδα έξυπνων δραστών (όπως, υψηλά στελέχη της διοίκησης, λογιστές ελεγκτές), οι οποίοι ενεργούν βάσει μιας καλοσχεδιασμένης τεχνικής εξαπάτησης”. Έτσι, η απάτη στις οικονομικές καταστάσεις είναι ένα έγκλημα που συνήθως διαπράττεται από έμπιστα διοικητικά στελέχη για να εκπροσωπήσει μια εταιρεία με πιο ευνοϊκό δημοσιονομικό πρίσμα. Οι απατεώνες υποκινούνται από προσωπικό κέρδος, όπως αποζημίωση βάσει απόδοσης ή ακόμα και να ενισχύσουν τη φήμη της εταιρείας παραπλανώντας πιθανούς επενδυτές, αλλά ακόμα και απλά να κερδίσουν χρόνο μέχρι να διορθωθούν σωστά τα οικονομικά λάθη και οι απώλειες. Σε αρκετές περιπτώσεις μάλιστα, στελέχη των εταιρειών που συμμετείχαν και γνώριζαν την έκταση της παραποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων, φρόντισαν και πούλησαν σημαντικά ποσοστά μετοχών πριν αυτό γίνει γνωστό στο επενδυτικό κοινό (Summers and Sweeney, 1998).

Οι ασυνήθιστες αυτές κινήσεις πραγματοποιούνται κυρίως στο τέλος του έτους ή των τριμήνων. Όσον αφορά την απάτη των οικονομικών καταστάσεων, στις περισσότερες περιπτώσεις παραποίησης παρατηρούνται υπερτιμήσεις στοιχείων ενεργητικού όπως αποθεμάτων, απαιτήσεων, παγίων υλικών και άυλων ακόμη και καταχώρηση ανύπαρκτων κονδυλίων. Έτσι, υπάρχουν διαφορετικοί τύποι και οι περισσότερες περιπτώσεις περιλαμβάνουν σκόπιμη παραποίηση λογιστικών αρχών και λογαριασμών των οικονομικών καταστάσεων, έτσι ώστε οι τιμές των μετοχών, τα οικονομικά δεδομένα ή άλλες μέθοδοι αποτίμησης να κάνουν μια εταιρεία να φαίνεται πιο κερδοφόρα. Οι παραποιητές χειραγωγούν τα έσοδα, τα έξοδα, τις υποχρεώσεις και τα περιουσιακά στοιχεία για να απεικονίσουν την εταιρεία με πιο θετικό τρόπο. Μερικές τυπικές προσεγγίσεις περιλαμβάνουν υπερεκτίμηση εσόδων, εικονικά έσοδα και πωλήσεις, διαφορές στις χρονικές περιόδους, διόγκωση της καθαρής θέσης περιουσιακών στοιχείων, απόκρυψη στοιχείων παθητικού ή υποχρεώσεων, παραποίηση δαπανών και διπλή εγγραφή λογιστικών βιβλίων. Υπερεκτίμηση εσόδων υφίσταται όταν μια εταιρεία μπορεί να διαπράξει απάτη διεκδικώντας χρήματα όπως έλαβε πριν από την παράδοση των αγαθών ή των υπηρεσιών. Αυτό μπορεί να γίνει με την πρόωρη καταγραφή μελλοντικών αναμενόμενων πωλήσεων ή αβέβαιων πωλήσεων. Εάν η εταιρεία υπερεκτιμήσει τα έσοδά της, δημιουργεί μια εσφαλμένη εικόνα της δημοσιονομικής υγείας που μπορεί να διογκώσει την τιμή της μετοχής της. Ως προς τα εικονικά έσοδα και πωλήσεις, Τα εικονικά έσοδα περιλαμβάνουν αξίωση πώλησης αγαθών ή υπηρεσιών που δεν πραγματοποιήθηκαν, όπως διπλή καταμέτρηση πωλήσεων, δημιουργία φανταστικών πελατών ή υπερεκτίμηση ή με άλλο τρόπο τροποποίηση των νόμιμων τιμολογίων των υπαρχόντων πελατών. Οι δράστες αυτού του είδους απάτης μπορούν να αντιστρέψουν τις ψευδείς πωλήσεις στο τέλος της περιόδου αναφοράς για να βοηθήσουν στην απόκρυψη του δόλου. Ως γνωστόν, αυτό έκανε η Wells Fargo στην απάτη που αποκαλύφθηκε το 2016, για να επιτύχουν αδύνατους στόχους πωλήσεων, οι εργαζόμενοι δημιούργησαν εκατομμύρια λογαριασμούς επιταγών και ταμειυτηρίου για λογαριασμό πελατών, χωρίς όμως να έχουν τη συγκατάθεσή τους.

Η προσέγγιση της απάτης διαφορών στις χρονικές περιόδους, περιλαμβάνει την υποεκτίμηση των εσόδων σε μία λογιστική περίοδο με τη δημιουργία αποθεματικού που μπορεί να διεκδικηθεί σε μελλοντικές, λιγότερο ισχυρές περιόδους. Άλλες μορφές απάτης αυτού του τύπου είναι η καταχώρηση πωλήσεων πριν από την πραγματοποίησή τους ή πριν από την πληρωμή, η εκ νέου τιμολόγηση ληξιπρόθεσμων λογαριασμών και η προτιμολόγηση για μελλοντικές πωλήσεις. Ένας άλλος τρόπος εξαπάτησης είναι η διόγκωση της καθαρής θέσης ενός περιουσιακού στοιχείου, που συμβαίνει όταν μια εταιρεία υπερεκτιμά τα περιουσιακά

στοιχεία αποτυγχάνοντας να εφαρμόσει ένα κατάλληλο πρόγραμμα απόσβεσης ή αποθεματικό αποτίμησης, όπως τα αποθεματικά αποθεμάτων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα υπερεκτιμημένα καθαρά κέρδη και εις νέον, τα οποία διογκώνουν τα ίδια κεφάλαια των μετόχων. Η απόκρυψη στοιχείων του παθητικού είναι ένας τύπος απάτης όπου οι υποχρεώσεις διατηρούνται εκτός των οικονομικών καταστάσεων για να διογκωθούν τα ίδια κεφάλαια, τα περιουσιακά στοιχεία ή/και τα καθαρά κέρδη. Παραδείγματα κρυφών υποχρεώσεων μπορεί να περιλαμβάνουν δάνεια, εγγυήσεις που συνδέονται με τις πωλήσεις και υποδηλωμένα οφέλη για την υγεία, μισθούς και άλλα. Επίσης, μια άλλη μορφή απάτης στις οικονομικές καταστάσεις συμβαίνει όταν μια εταιρεία δεν καταγράφει πλήρως τα έξοδά της. Το καθαρό εισόδημα της εταιρείας είναι υπερβολικό και το κόστος είναι υποεκτιμημένο, δημιουργώντας μια εσφαλμένη εντύπωση για το ποσό των καθαρών εσόδων που κερδίζει η εταιρεία. Τέλος, μια σοβαρή μορφή απάτης στις οικονομικές καταστάσεις είναι η τροποποίηση της δήλωσης για να συγκαλύψει την κλοπή ή την υπεξαίρεση μέσω διπλοεγγραφής λογιστικών βιβλίων ή συμπερίληψης πλαστών δαπανών. Αυτή η μορφή απάτης διαπράττεται συνήθως από ένα άτομο που θέλει να εμπλουτιστεί, σε αντίθεση με τις μορφές απάτης που αποσκοπούν να διογκώσουν την αποτίμηση της εταιρείας στους επενδυτές και στην επιχειρηματική κοινότητα. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί, ότι παρόλο που η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αφορά όλους τους κλάδους των επιχειρήσεων, οι μεγαλύτερες επιπτώσεις αναφέρονται στους κλάδους αξιοποίησης ακινήτων (real estate), στη βιομηχανία, στις τράπεζες, στις εταιρίες πετρελαιοειδών, στον κατασκευαστικό κλάδο και στον κλάδο της υγείας (Wells, 1997).

2.5. Δημιουργική Λογιστική

Ένας άλλος παράγοντας – θεωρητικό πλαίσιο που χρήζει παρουσίασης και ανάλυσης στην παρούσα διπλωματική εργασία είναι η έννοια της δημιουργικής λογιστικής ή διαφορετικά της επινοητικής, όπως επίσης λέγεται, λογιστικής, η οποία, σύμφωνα με τον Τσέλιο (2018), ορίζεται ως η εκούσια παρέμβαση στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, ενώ άλλοι χαρακτηρισμοί που της έχουν αποδοθεί κατά καιρούς είναι «επιθετική λογιστική – aggressive accounting», «κοσμητική λογιστική – cosmetic accounting», «καλές εντυπώσεις – window dress», «διαχείριση κερδών – earnings management», αλλά και «εξομάλυνση εταιρικού εισοδήματος – income smoothing». Σύμφωνα με τον Μπαραλέξη (2003) η δημιουργική λογιστική ορίζεται ως «η εκμετάλλευση των αδυναμιών των λογιστικών κανόνων και νόμων ή ακόμα και η παραβίαση αυτών, με συνέπεια να παρουσιάζονται οι λογιστικές καταστάσεις όχι όπως έπρεπε να είναι κανονικά, αλλά όπως είναι συμφέρον να εμφανίζεται η εικόνα της

εταιρείας κάθε φορά», δηλαδή να παρουσιάσει μια επιχείρηση τις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις προς όφελός της. Από την άλλη, μπορεί να οριστεί και ως η τροποποίηση των λογιστικών ποσών από τους αρμόδιους λογιστές, αγνοώντας κανόνες και θεσμικό πλαίσιο, σύμφωνα με τις δικές τους επιθυμίες και όχι σύμφωνα με την πραγματική εικόνα μιας εταιρείας. Επί του πρακτέου αποτελεί μία μέθοδο δημιουργικής επεξεργασίας των λογιστικών βιβλίων με αποτέλεσμα την απόδοση μιας ωραιοποιημένης εικόνας μιας επιχείρησης. Συνοπτικά, το 1986, ο Ian Griffiths, στο βιβλίο του «Δημιουργική Λογιστική», που αποτελεί βιβλίο του επιχειρηματικού κόσμου, υπογραμμίζει χαρακτηριστικά ότι «Η δημιουργική λογιστική είναι το μεγαλύτερο κόλπο μετά τον Δούρειο Ίππο».

Ο Yavad (2014) ορίζει τη δημιουργική λογιστική ως πρακτικές που μπορούν ή δε μπορούν να συμπορευθούν με αυτά που επιτάσσουν οι κανόνες της λογιστικής αλλά σίγουρα έχουν μια απόκλιση από αυτούς. Χαρακτηριστικά οι Mulford και Comiskey (2002), αναφέρουν ότι «η επιθετική λογιστική, η εξομάλυνση εισοδήματος, η διαχείριση των κερδών και η δημιουργική λογιστική είναι τα οικονομικά δελτία υποβολής εκθέσεων που χρησιμοποιούνται για να μετριάσουν τις οικονομικές εκθέσεις της εταιρείας, ώστε να ενθαρρύνουν τους επενδυτές να αγοράσουν τα αποθέματα της εταιρείας για να αυξηθεί η αγοραία αξία της επιχείρησης». Σύμφωνα με τους Gowthorpe και Amat (2005) η δημιουργική λογιστική έχει ως στόχο την ελλιπή μετάδοση των πληροφοριών μεταξύ επιχειρήσεων και μετόχων μέσω των συντακτών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Οι Amat, Blake και Dowds (1999) τοποθετούν τη δημιουργική λογιστική σαν μια διαδικασία όπου οι λογιστές μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις τους σχετικά με τους λογιστικούς νόμους, προκειμένου να χειραγωγήσουν τα οικονομικά μεγέθη.

Σύμφωνα με την Κριεζή (2022), κάποιιοι από τους όρους που χρησιμοποιούνται αναφορικά με την περιγραφή της δημιουργικής λογιστικής, της ωραιοποίησης των οικονομικών καταστάσεων που δημοσιεύει η κάθε εταιρεία και την διαχείριση του κάθε κέρδους που πραγματοποιεί η κάθε εταιρεία είναι:

- Income smoothing (Εξομάλυνση Εισόδων)
- Financial Statement Management (Διαχείριση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων)
- The Numbers Game (Το Παιχνίδι των Αριθμών)
- Aggressive Accounting (Επιθετική Λογιστική)
- Juggling the Books (Χειρισμός Βιβλίων για Υπεξαίρεση και Απάτη)
- Creative Accounting (Δημιουργική Λογιστική)

- Financial Statement Manipulation (Χειρισμός / Παραποίηση των Οικονομικών Καταστάσεων)
- Accounting Magic (Λογιστική Μαγεία)
- Borrowing Income From the Future (Δανεισμός εσόδων από το Μέλλον)

2.6. Εταιρική Διακυβέρνηση & Έλεγχος

Η εταιρική διακυβέρνηση αναφέρεται στις πολιτικές και τις διαδικασίες που ακολουθούνται από το Διοικητικό Συμβούλιο και τη διοίκηση για τον έλεγχο και τη διεύθυνση μιας επιχείρησης. Για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής της εταιρικής διακυβέρνησης, είναι επίσης σημαντικό να εξετάζεται η εφαρμογή των κωδίκων δεοντολογίας, καθώς και η αποτελεσματική χρήση των επιτροπών ελέγχου για την πρόληψη της απάτης. Σύμφωνα με τους Razali και Arshad (2014), τα αποτελεσματικά μέτρα εταιρικής διακυβέρνησης είναι απαραίτητα για την πρόληψη εταιρικών σκανδάλων, απάτης και πιθανής αστικής και ποινικής ευθύνης. Ο Vafeas (2005) δείχνει ότι τα μέτρα της επιτροπής ελέγχου και της δομής του διοικητικού συμβουλίου σχετίζονται με την ποιότητα των κερδών με τρόπο που είναι γενικά συνεπής με τις προβλέψεις της θεωρίας αντιπροσώπων, ενώ οι Harrast και Mason-Olsen (2007), καθώς και πολλοί άλλοι Αμερικανοί ερευνητές (Dechow et al., 1996; Beasley et al., 2000; McMullen, 1996), παρατήρησαν ότι οι επιτροπές ελέγχου βοηθούν στην αποτροπή της απάτης στη διαχείριση και ενισχύουν την ακεραιότητα της χρηματοοικονομικής αναφοράς. Από την πλευρά τους, οι Barlaup et al. (2009) και PricewaterhouseCoopers (2012) ανέφεραν ότι η ύπαρξη κώδικα δεοντολογίας και/ή ηθικών κατευθυντήριων γραμμών, καθώς και προγραμμάτων συμμόρφωσης, είναι κρίσιμα για τον αποτελεσματικό μετριασμό του κινδύνου όσον αφορά την απάτη, τη διαφθορά και την ηθική συμπεριφορά.

Ο μηχανισμός εταιρικής διακυβέρνησης είναι ο μηχανισμός που οργανώνει και καθοδηγεί τις λειτουργίες εσωτερικής διαχείρισης της εταιρείας, μέσω του οποίου επιτυγχάνονται οι στόχοι, ελέγχονται οι κύριες λειτουργικές της δραστηριότητες, αντιμετωπίζονται οι κίνδυνοι και φυσικά παρακολουθούνται τα αρχεία όλης της λογιστικής διαδικασίας. Μέσα σε αυτό, λοιπόν, το πλαίσιο του ελέγχου, ανάλογο ρόλο αναλαμβάνει και το τμήμα εσωτερικού ελέγχου, που επιβάλλεται από τη νομοθεσία για όλες τις εταιρείες που είναι εισηγμένες σε χρηματιστήριο και διαπραγματεύονται στην αγορά. Ο νόμος δεν αποκλείει τη δημιουργία υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου σε ιδιωτικές εταιρείες, καθώς αυτές οι υπηρεσίες προσδίδουν επίσης ουσιαστική αξία σε αυτές, εφόσον διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους για τη λειτουργία τους. Ο Εσωτερικός Έλεγχος λειτουργεί ως ανεξάρτητη υπηρεσία εντός μιας εταιρείας, ο

οποίος και παρέχει επαγγελματικές υπηρεσίες για τη διοίκηση της εταιρείας για την αποτελεσματική ολοκλήρωση των εργασιών της εταιρείας, μέσω εξειδικευμένων αναλύσεων, εκτιμήσεων και συστάσεων, έτσι ώστε να μπορεί να παρέχει στην διοίκηση και τους άμεσα ενδιαφερομένους της, εσωτερικούς και εξωτερικούς εμπλεκόμενους, μια πιο ολοκληρωμένη εταιρική εικόνα για τις συναλλαγές και τις δοσοληψίες που πραγματοποιεί και ελέγχει αν οι πληροφορίες που παράγονται είναι ακριβής και αξιόπιστες, ώστε να περαστούν στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και να δημοσιευθούν.

Όταν ένας εγκληματολόγος λογιστής ερευνά την απάτη των οικονομικών καταστάσεων, αναζητά κόκκινες σημαίες (red-flags) που υποδεικνύουν ύποπτες επιχειρηματικές πρακτικές και εγείρουν ανησυχίες. Με την εξοικείωση με αυτούς τους κοινούς δείκτες απάτης, η διοίκηση μπορεί να ελαχιστοποιήσει την πιθανότητα απάτης στις οικονομικές καταστάσεις και να μετριάσει τους μελλοντικούς κινδύνους. Τα προειδοποιητικά σήματα μπορούν να ομαδοποιηθούν στις ακόλουθες κατηγορίες: οικονομικά, συμπεριφορικά, οργανωτικά και επιχειρηματικά. Όταν κάποιος έχει «μαγειρέψει τα βιβλία», ορισμένα μοτίβα εμφανίζονται ως ύποπτα και ανώμαλα για τους ερευνητές, και ως εκ τούτου αναγνωρίζονται ως οικονομικά προειδοποιητικά σημάδια. Μερικά από αυτά, σύμφωνα με τον (Beaver, 2022) είναι:

- Αύξηση εσόδων χωρίς αντίστοιχη αύξηση των ταμειακών ροών — αυτό είναι το πιο κοινό προειδοποιητικό σημάδι απάτης στις οικονομικές καταστάσεις.
- Συνεχής αύξηση των πωλήσεων, ενώ στον κλάδο δεν παρατηρείται γενικότερη αυξητική τάση πωλήσεων και οι ανταγωνιστές δυσκολεύονται.
- Αύξηση των επιδόσεων στο τελευταίο τρίμηνο αναφοράς του έτους.
- Μια σημαντική, ανεξήγητη αλλαγή στα περιουσιακά στοιχεία ή τις υποχρεώσεις.
- Ασυνήθιστες αυξήσεις στη λογιστική αξία περιουσιακών στοιχείων, όπως τα αποθέματα και οι απαιτήσεις.
- Οι συχνές, πολύπλοκες συναλλαγές τρίτων που δεν έχουν λογικό επιχειρηματικό σκοπό, δεν φαίνεται να προσθέτουν αξία και να δυσκολεύουν τον προσδιορισμό της πραγματικής φύσης μιας συγκεκριμένης συναλλαγής.
- Έγγραφα που λείπουν ή έχουν αλλοιωθεί.
- Ασυμφωνίες και ανεξήγητα στοιχεία ή/και συναλλαγές σε λογιστικές συμφωνίες, όπως τιμολόγια που δεν έχουν καταχωρηθεί στα οικονομικά βιβλία της εταιρείας.

- Επιθετικές πρακτικές αναγνώρισης εσόδων, όπως η αναγνώριση εσόδων σε προηγούμενες περιόδους από ό,τι κατά την πώληση του προϊόντος ή την παράδοση της υπηρεσίας.
- Αύξηση των πωλήσεων χωρίς ανάλογη αύξηση των αποθεμάτων — ή το αντίστροφο.
- Ακατάλληλη κεφαλαιοποίηση δαπανών που υπερβαίνουν τα πρότυπα του κλάδου.

Η κύρια ευθύνη για τον εντοπισμό απάτης στις οικονομικές καταστάσεις ανήκει στη διοίκηση της εταιρείας, ενώ η πρόληψη της απάτης είναι πιο αποτελεσματική με μια ισχυρή ομάδα που αποτελείται από μια επιτροπή ελέγχου που αποτελείται από εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές και ένα διοικητικό συμβούλιο που θέτουν έναν τόνο για τη δεοντολογία στον οργανισμό. Τα ελεγκτικά πρότυπα ορίζουν ότι οι ελεγκτές έχουν την ευθύνη να εξασφαλίσουν εύλογη διασφάλιση ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι καθαρές από ανακρίβειες που οφείλονται είτε σε λάθος είτε σε απάτη. Οι ευθύνες των ελεγκτών είναι να εντοπίζουν κατάλληλα, να αξιολογούν και να ανταποκρίνονται στους κινδύνους απάτης, χρησιμοποιώντας τα πολλά εργαλεία και τεχνικές που έχουν στη διάθεσή τους. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι ελεγκτές αναζητούν περίεργες και μη έλλογες σχέσεις μεταξύ των οικονομικών δεδομένων που υποδεικνύουν αιτία για βαθύτερη έρευνα. Η διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ των αριθμών στις οικονομικές καταστάσεις προσφέρει ολοκληρωμένη εικόνα για την οικονομική υγεία μιας εταιρείας. Το θεμέλιο της χρηματοοικονομικής ανάλυσης είναι η κατανόηση των σχέσεων μεταξύ ορισμένων υπολοίπων των οικονομικών καταστάσεων, έτσι ώστε οι ελεγκτές να αναγνωρίζουν πότε οι αριθμοί είναι εκτός βάσης. Για παράδειγμα, μια υγιής εταιρεία προσπαθεί να διατηρήσει μια σταθερή ισορροπία μεταξύ περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων και έτσι μια απροσδόκητη μετατόπιση από τα ιστορικά πρότυπα θα μπορούσε να υποδηλώνει ότι η διοίκηση προσπαθεί να κρύψει κάτι. Η αύξηση της αναλογίας θα μπορούσε να σημαίνει απόκρυψη υποχρεώσεων, ενώ μια μετατόπιση προς τα κάτω θα μπορούσε να σημαίνει ότι η εταιρεία δανείζεται σε μεγάλο βαθμό για τη χρηματοδότηση δραστηριοτήτων.

Σύμφωνα με τον Beaver (2022), αναλύσεις όπως αυτές που παρουσιάστηκαν παραπάνω ονομάζονται συγκριτική ανάλυση αναλογιών και βοηθούν τους ελεγκτές να εντοπίσουν λογιστικές παρατυπίες μετρώντας τη σχέση μεταξύ δύο διαφορετικών ποσών οικονομικών καταστάσεων. Οι δείκτες υπολογίζονται από τους αριθμούς του τρέχοντος έτους και στη συνέχεια σε σύγκριση με προηγούμενα έτη, άλλες εταιρείες, τον κλάδο ή την οικονομία. Όταν υπάρχουν σημαντικές αλλαγές από έτος σε έτος ή μεταξύ οντοτήτων, απαιτείται πιο

λεπτομερής εξέταση για να αποκαλυφθεί πιθανή απάτη. Ένα άλλο εργαλείο που χρησιμοποιούν οι εξεταστές απάτης για να ερμηνεύσουν τη θέση μιας εταιρείας είναι η ποσοστιαία ανάλυση, είτε κάθετη είτε και οριζόντια. Η κάθετη ανάλυση εξετάζει τις σχέσεις μεταξύ στοιχείων σε οποιαδήποτε από τις οικονομικές καταστάσεις κατά τη διάρκεια μιας περιόδου αναφοράς και οι σχέσεις μεταξύ των συστατικών εκφράζονται ως ποσοστά που μπορούν να συγκριθούν μεταξύ των περιόδων. Η οριζόντια ανάλυση αναλύει την ποσοστιαία μεταβολή των επιμέρους στοιχείων των οικονομικών καταστάσεων από έτος σε έτος. Το πρώτο έτος θεωρείται η βάση και οι επόμενες αλλαγές υπολογίζονται ως ποσοστά της βασικής περιόδου. Τα εργαλεία συγκριτικής ανάλυσης βοηθούν τους ερευνητές να εντοπίσουν οικονομικές ασυνέπειες, αυξάνοντας τις πιθανότητες εντοπισμού απάτης.

3. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Πραγματοποιήθηκε μια ολοκληρωμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση για να διευκρινιστεί η κατανόηση σχετικά με τη σημασία του εσωτερικού ελέγχου ως εργαλείο για την καταπολέμηση της απάτης σε έναν οργανισμό, καθώς και της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Η απάτη είναι ένα κυρίαρχο φαινόμενο είτε σε επιχειρηματικούς οργανισμούς που επηρεάζουν την οικονομική κατάσταση και, κατά καιρούς, απειλούν ακόμη και την επιβίωση αυτού του οργανισμού. Η έλλειψη εσωτερικών ελέγχων ή ένα αδύναμο σύστημα εσωτερικών ελέγχων θα μπορούσε ενδεχομένως να δώσει κίνητρο για δόλιες δραστηριότητες σε έναν οργανισμό / επιχείρηση. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση περιλαμβάνει αρχικά μια επισκόπηση του εσωτερικού ελέγχου που περιλαμβάνει την προέλευση και την τρέχουσα κατάσταση των εσωτερικών ελέγχων, αλλά και το πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου και τις αδυναμίες που υπάρχουν σε ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Επιπλέον, θα καλύψει την απάτη και την παραποίηση καταστάσεων, τα στοιχεία του πλαισίου απάτης και τη φύση και τα είδη της απάτης, αλλά σε κάποιες περιπτώσεις και τους λόγους για τους οποίους διαπράττεται απάτη. Τέλος, μια περίληψη της βιβλιογραφίας συνολικά ολοκληρώνει την ανασκόπηση.

Στη δεκαετία του 1990 και στις αρχές της δεκαετίας του 2000, μεγάλα οικονομικά σκάνδαλα οδήγησαν στην κατάρρευση εξέχουσες εταιρείες του Fortune 500 όπως η Enron, η WorldCom, η Global Crossing, η HealthSouth και η Satyam Computer Services (Abdullahi & Mansor, 2015; Reguera-Alvarado, & Laffaentes, 2017, Liu, Wright, & Wu, 2015). Οι Liu, Wright και Wu (2015) υπέθεσαν ότι τα σκάνδαλα χρηματοοικονομικής αναφοράς της εποχής είχαν ως αποτέλεσμα ζημιές δισεκατομμυρίων για τους επενδυτές. Ενώ, όπως προαναφέρθηκε, για την καταπολέμηση αυτών των σκανδάλων, το Κογκρέσο των Ηνωμένων Πολιτειών ενέκρινε τον νόμο Sarbanes-Oxley του 2002 που παρείχε πρόσθετες κατευθυντήριες γραμμές για την αντιμετώπιση ζητημάτων εσωτερικού ελέγχου. Οι Razaee και Crumbley (2007) υπέθεσαν ότι το Κογκρέσο ψήφισε τον νόμο Sarbanes and Oxley (SOX) το 2002 για να διασφαλίσει την αγορά και να παράσχει σταθερότητα. Επιπλέον, ο σκοπός του SOX 2002 ήταν να ενθαρρύνει τη διοίκηση να δημιουργήσει ένα περιβάλλον εσωτερικού ελέγχου που θα ενισχύει τους καλούς εσωτερικούς ελέγχους (Wilson et al., 2014).

Φυσικά, η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων με στόχο οποιοδήποτε οικονομικό και μη όφελος, δεν είναι ένα καινούργιο φαινόμενο, αλλά έχει τις ρίζες του από αρχαιοτάτων χρόνων, ενώ απαντάται έντονα στον επιχειρηματικό κόσμο, κυρίως της Αμερικής, από τα τέλη

του 20^{ου} αιώνα. Όσον αφορά στις Η.Π.Α., οι Beasley και συν. (2000), διεξήγαγαν έρευνα το 1999 σε σχέση με τις περιπτώσεις παραπονημένων οικονομικών καταστάσεων εταιρειών για τη δεκαετία 1987-1997. Μέσα από αυτήν την έρευνα εντοπίστηκε ότι κατά βάση η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων συναντάται σε μικρομεσαίες εταιρίες, χωρίς αυτό να αποκλείει και μεγάλα οικονομικά σκάνδαλα μεγάλων πολυεθνικών, ενώ η απάτη καθοδηγείται κατά κύριο λόγο από διοικητικά στελέχη, και σε πολλές περιπτώσεις με άμεσα εμπλεκόμενο τον οικονομικό διευθυντή της εταιρείας. Επιπλέον, παρατηρήθηκε ότι οι ελεγκτικές επιτροπές των επιχειρήσεων αυτών είναι στην πλειοψηφία τους άεργες και αρκετά μέλη του διοικητικού τους συμβουλίου δεν έχουν ενεργό διοικητικό ρόλο, παρά μόνο εμφανίζονται ως «εξωτερικοί σύμβουλοι», ενώ από την άλλη ένας μεγάλος αριθμός των μελών του διοικητικού συμβουλίου ταυτίζεται με τους κύριους μετόχους, ενώ και σε αρκετές περιπτώσεις γίνεται λόγος για οικογενειακή επιχείρηση με την εταιρία να διοικείται από μέλη της ίδιας της οικογένειας. Επιπλέον, στις εταιρείες με αποδεδειγμένη ύπαρξη παραποίησης καταστάσεων συνυπάρχουν και προβλήματα οικονομικής δυσχέρειας (financial distress) που οδηγούν ακόμα και σε χρεοκοπία, αλλά κυρίως σε σημαντικές αλλαγές ως προς την σύνθεση του μετοχικού κεφαλαίου αλλά και σε περίεργες χρηματιστηριακές κινήσεις.

Τις τελευταίες δεκαετίες, οι έρευνες θυματοποίησης απάτης πραγματοποιούνται κυρίως από 4 μεγάλες λογιστικές εταιρείες (PwC, Ernst & Young, KPMG και Deloitte) και άλλους μεγάλους σχετικούς οργανισμούς (π.χ. ACFE, Kroll, κ.λπ.) σε μια προσπάθεια ευαισθητοποίησης και ενίσχυσης της ικανότητας για την απάτη. Δεδομένης τόσο της χρηματοπιστωτικής κρίσης όσο και του ασταθούς παγκόσμιου οικονομικού κλίματος μετά την εποχή του κορονοϊού και των συνεχόμενων lockdowns, πολλές κυβερνήσεις έχουν αναλάβει να περιορίσουν το οικονομικό έγκλημα εφαρμόζοντας νομοθεσία και αυστηρότερες ποινές για τους παραβάτες. Ταυτόχρονα, οι οργανισμοί χρησιμοποιούν εγκληματολογικούς λογιστές και ελεγκτές σε μια προσπάθεια να αποτρέψουν και να εντοπίσουν την απάτη. Επιπλέον, οι εταιρείες, έχοντας κατά νου τα οικονομικά σκάνδαλα και τον οικονομικό αντίκτυπο στην επιβίωσή τους, έχουν εφαρμόσει μέτρα και διαδικασίες για τη μείωση της απάτης αν όχι την εξάλειψή της (Association of Certified Fraud Examiners, 2009; Levi and Smith, 2011; Ryder, 2014). Ωστόσο, δεδομένης της επίμονης οικονομικής κρίσης, αναμένει κανείς ότι η απάτη θα αυξάνεται παρά θα μειώνεται.

Πρόσφατες μελέτες (Kroll, 2014) δείχνουν ότι οι οργανισμοί θυματοποιούνται όλο και συχνότερα τα τελευταία χρόνια, ενώ το επίπεδο της απάτης είχε αυξηθεί τους τελευταίους 12 μήνες από το 2013, αντιστρέφοντας τις πρόσφατες τάσεις. Συνολικά, το 70% των εταιρειών ανέφεραν ότι υπέστησαν τουλάχιστον ένα είδος απάτης το περασμένο έτος, αύξηση 9 τοις

εκατό από την προηγούμενη δημοσκόπηση (Kroll, 2014), ενώ σε μια παρόμοια μελέτη απάτης από την PricewaterhouseCoopers (2014), το 37% των ερωτηθέντων είχε πέσει θύματα απατεώνων, αύξηση 3% από την έρευνα του 2011 και 7% από το 2009. Εκτός από την απάτη, η διαφθορά και συγκεκριμένα η δωροδοκία έχουν αναφερθεί σε σχετικές μελέτες απάτης ότι επίσης αυξάνονται ταχέως και έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις επιχειρήσεις (Association of Certified Fraud Examiners, 2014· Ernst & Young, 2013· PricewaterhouseCoopers, 2014). Ομοίως, η χειραγώγηση των οικονομικών καταστάσεων και η κατάχρηση περιουσιακών στοιχείων εξακολουθούν να βρίσκονται στην κορυφή των επιχειρηματικών κινδύνων που σχετίζονται με την απάτη.

Οι Aksoy και Bozkus (2012), εξέτασαν τα βασικά χαρακτηριστικά της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου, με σκοπό την επίτευξη προστιθέμενης αξίας στις επιχειρήσεις, καταλήγοντας στα συμπεράσματα ότι ο έλεγχος των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων, η σύνδεση του ελέγχου με την απόδοση της επιχείρησης και η εφαρμογή των διεθνών Χρηματοοικονομικών Προτύπων ενισχύουν σε σημαντικό βαθμό την αξία της επιχείρησης. Συμπληρωματικά, οι Mohammadzadeh και συν., (2012), εξέτασαν το βαθμό με τον οποίο η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου συνεισφέρει στη βελτίωση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων παίρνοντας ως δείγμα επιχειρήσεις εισηγμένες στο χρηματιστήριο της Τεχεράνης (TSE). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης για τις εισηγμένες εταιρίες, ο εσωτερικός έλεγχος αυξάνει την αποδοτικότητα, την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών αναφορών, τον βαθμό συμμόρφωσης των επιχειρήσεων με τους νόμους και το ρυθμιστικό πλαίσιο και την αποτελεσματικότητα της ασφαλούς χρήσης του ενεργητικού. Το τελικό συμπέρασμα της έρευνας είναι ότι ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει καθοριστικά στην αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα των εισηγμένων επιχειρήσεων.

Παραμένοντας σε έρευνες στο εξωτερικό, οι Tassadaq και Malik (2015) διερεύνησαν το φαινόμενο της δημιουργικής λογιστικής στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των οργανισμών με την χρήση τόσο πρωτογενούς (χρήση ερωτηματολογίου των Lin και Yang (2006)) όσο και δευτερογενούς έρευνας (αναζήτηση και ανάλυση δημόσιων πηγών και βιβλιογραφικών αναφορών). Από την μελέτη τους, οι ερευνητές καταλήγουν σε μια σειρά συμπερασμάτων που συμπεριλαμβάνει, ότι προκύπτει μη σημαντικά στατιστική σχέση μεταξύ συμπεριφορών χειραγώγησης και χρηματοοικονομικών καταστάσεων και επίσης μια αρνητική αλληλεπίδραση μεταξύ της Δημιουργικής Λογιστικής και των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, ενώ από την άλλη προκύπτει θετική αλληλεπίδραση των σχολίων των ελεγκτών

στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και το ίδιο και ως προς τις ηθικές αξίες στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Η επίδραση του εσωτερικού ελέγχου στην χρηματοοικονομική πληροφόρηση αποτελεί αντικείμενο έρευνας αρκετών δεκαετιών (Nagy and Cenker 2007). Οι ερευνητές όπως οι Bekiaris, Efthymiou and Koutoupis, (2013), ο Λουμιώτης, (2015), οι Abbott et al, (2016) και οι Coram, Ferguson and Moroney, (2008), ασχολήθηκαν με τη σύνδεση του εσωτερικού ελέγχου και την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Το ενδιαφέρον ξεκίνησε από την Αμερική με το νόμο Sarbanes Oxley το 2002. Για την Ελλάδα ορίστηκε ένα σχετικό υπόβαθρο του πλαισίου της εταιρικής διακυβέρνησης το 1999 και έχοντας ως αφορμή τα εταιρικά και ελεγκτικά σκάνδαλα στις ΗΠΑ επιβλήθηκε παγκοσμίως ο νόμος του 3016/ 2002, ο οποίος δεν υλοποιήθηκε πλήρως από όλες τις ελληνικές επιχειρήσεις (Mertzanis, 2011), ενώ το σύστημα εσωτερικού ελέγχου SOX 404, είχε θετική εξέλιξη στην Ελλάδα μετά το 2009. Με το SOX 404 γίνεται κατανοητή η ευθύνη της διοίκησης για την ορθή απεικόνιση των οικονομικών καταστάσεων.

Στον Ελλαδικό χώρο, σε μια από τις πρώτες έρευνες για το ζήτημα των παραποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων, το 2002, ο Σπαθής υπογράμμισε ότι η χώρα κατέχει στο ενεργητικό της πληθώρα περιπτώσεων οικονομικής παραπλάνησης επενδυτών με την χρήση του μέσου της δημοσίευσης μη αληθών ή παραποιητικών οικονομικών στοιχείων από εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών επιχειρήσεις, οι οποίες τέθηκαν στην συνέχεια “υπό επιτήρηση”. Οι συγκεκριμένες είχαν ως στόχο να εμφανίζουν χαμηλότερα κέρδη τους και κατ’ επέκταση και φορολογία, παρουσιάζοντας υπέρογκα έξοδα ή ακόμα και έσοδα, έχοντας ως αποτέλεσμα να αυξάνεται κατακόρυφα η τιμή της μετοχής τους. Ενώ στην συνέχεια, σε έρευνα που διενέργησε μαζί με άλλους συγγραφείς (Spathis και συν., 2002) διερεύνησε την αποτελεσματικότητα μιας καινοτόμου μεθοδολογίας ταξινόμησης στον εντοπισμό εταιρειών που εκδίδουν παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις και τον εντοπισμό των παραγόντων που σχετίζονται με το FFS, με μια μεθοδολογία βασίζεται στις έννοιες της ενίσχυσης απόφασης πολλαπλών κριτηρίων (MCDA) και στην εφαρμογή της μεθόδου ταξινόμησης UTADIS (UTilite’s Additives DIScriminantes). Ένα δείγμα 76 ελληνικών εταιρειών (38 με FFS και 38 non-FFS) που ανέλυσε πάνω από δέκα χρηματοοικονομικούς δείκτες χρησιμοποιήθηκε για τον εντοπισμό παραγόντων που σχετίζονται με το FFS. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν ότι η διερεύνηση των οικονομικών πληροφοριών μπορεί να είναι χρήσιμη για τον προσδιορισμό των FFS και τονίζει τη σημασία των χρηματοοικονομικών δεικτών όπως ο λόγος του συνολικού χρέους προς το σύνολο του ενεργητικού, ο λόγος αποθεμάτων προς πωλήσεις,

ο λόγος καθαρού κέρδους προς πωλήσεις και αναλογία πωλήσεων προς το σύνολο του ενεργητικού.

Η Γιουκάκη (2013) μελέτησε και παρουσίασε το πλαίσιο της λογιστικής και οικονομικής απάτης εις βάρος εταιρειών παραθέτοντας συγκεκριμένα παραδείγματα και περιπτώσεις οικονομικών σκανδάλων, διενεργώντας μια εκ βαθέων μελέτη περίπτωσης, οι οποίες θα μπορούσαν να έχουν προληφθεί αν η επιχείρηση ή ο οργανισμός διέθεταν ανεξάρτητο τμήμα εσωτερικού ελέγχου. Τα παραδείγματα αυτά πηγάζουν από τις εταιρείες Enron, Ασπίς Πρόνοια, Parmalat, AIG, όπου αποδείχθηκε ότι αυτές οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούσαν μεθόδους που δε συμβάδιζαν με τις αρχές της εταιρικής διακυβέρνησης και τις υποδείξεις των εποπτικών αρχών, παραπληροφώντας όχι μόνο τις ίδιες τις εποπτικές αρχές αλλά και τους μετόχους της εταιρείας και μελλοντικούς επενδυτές. Επιπλέον, διερευνήθηκε η σχέση μεταξύ των μεθόδων παραποίησης χρηματοοικονομικών καταστάσεων και των αποτελεσμάτων και εξέλιξης των αριθμοδεικτών των επιχειρήσεων, όπως για παράδειγμα η άμεση κυκλοφοριακή ρευστότητα. Η έρευνα καταλήγει στο γεγονός ότι τα σκάνδαλα αυτά επέφεραν αρκετά μεγάλες οικονομικές απώλειες, τόσο στην εγχώρια όσο και στην παγκόσμια αγορά, στους επενδυτές, στους εργαζομένους αλλά και στο κράτος και τους φορείς του. Γενικότερα, οι λογιστικές απάτες, οι οποίες αποκαλύφθηκαν, προκάλεσαν ανησυχίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου, με την αξιοπιστία των εξωτερικών ελεγκτών, με την ακεραιότητα των στελεχών της καθεμίας από τις επιχειρήσεις καθώς και την αποτελεσματικότητα των χρηματιστηριακών αγορών.

Ενδελεχή έρευνα για τα συστήματα ελέγχου και τις περιπτώσεις οικονομικής απάτης στις ελληνικές τράπεζες υλοποίησε ο Φεγκουδάκης (2014), μελέτη που αποτέλεσε την πρωταρχική προσπάθεια για την εις βάθος διερεύνηση της συμβολής των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και λειτουργίας ως αποτρεπτικού παράγοντα δράσης ως προς την πρόληψη της απάτης από την πλευρά των εργαζομένων και των ανώτερων διοικητικών στελεχών σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Μέσα από την παρούσα μελέτη, η λεπτομερής περιγραφή των αλληλεπιδράσεων εσωτερικού ελέγχου και απάτης, και σε θεωρητικό και σε εμπειρικό επίπεδο, συμβάλλει στην αποτύπωση του τρόπου προγραμματισμού του εσωτερικού ελέγχου των ελληνικών επιχειρήσεων και βοηθά στην βελτίωση της ποιότητας του ελέγχου τους και την ελαχιστοποίηση των παραβατικών συμπεριφορών. Η μεθοδολογία της έρευνας περιλάμβανε τόσο βιβλιογραφική ανασκόπηση όσο και έρευνα με ερωτηματολόγια σε 100 επιχειρήσεις σε διάστημα τριών μηνών το 2014, με αρκετά υψηλό ποσοστό ανταπόκρισης που έφτασε το 60%, καθώς οι περισσότεροι ερωτηθέντες ήταν αρκετά θετικοί στην συμπλήρωσή του,

συμμερίστηκαν την σπουδαιότητα της παρούσας έρευνας για την εύρυθμη λειτουργία ενός οργανισμού, με έναν σημαντικό αριθμό εξ αυτών να δηλώνουν το ενδιαφέρον τους για την ενημέρωσή τους για τα τελικά αποτελέσματα της έρευνας. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις θεωρούν τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου ζωτικής σημασίας για την σωστή και αποτελεσματική πορεία της επιχείρησης και έτσι πολλές από αυτές έχουν ήδη δημιουργήσει τμήμα εσωτερικού ελέγχου, επιδιώκοντας να περιοριστούν τα σφάλματα στις διαδικασίες και τις συναλλαγές και να αποφεύγονται οι παραβατικές συμπεριφορές. Με τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου εξασφαλίζουν την ανεξαρτησία, την αποδοτικότητα του ελεγκτή την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα. Η έρευνα ανέδειξε, επίσης, την ικανοποίηση των εργαζομένων από τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου που υπάρχουν και υπογράμμισαν ότι αναγνωρίζουν ότι υπάρχει αντιμετώπιση των φαινομένων απάτης μέσω του εσωτερικού ελέγχου, ενώ γι' αυτούς ο χαρακτήρας του εργαζομένου και το ήθος του ελεγκτή παίζουν σημαντικό ρόλο για την εξάλειψη φαινομένων οικονομικής απάτης και παραποίησης οικονομικών καταστάσεων. Τέλος, συνολικά, η λειτουργία των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου στις τράπεζες είναι πολύ ικανοποιητική αλλά μπορούν να γίνουν και βελτιωτικές αλλαγές.

Οι Karpadis και Papastergiou (2016) διερεύνησαν τη θυματοποίηση της απάτης ελληνικών επιχειρήσεων κατά τα χρόνια της οικονομικής κρίσης, με σκοπό να ενθαρρύνει την εφαρμογή προληπτικών και αντιδραστικών μέτρων σε μια προσπάθεια να ελαχιστοποιηθεί η θυματοποίηση της οικονομικής απάτης. Αυτό πραγματοποιήθηκε με βάση μια εκτενή βιβλιογραφική ανασκόπηση και χρησιμοποιώντας ένα ερωτηματολόγιο που χορηγήθηκε από τους Krambia-Karapdis and Zoriatas (2010), κι έτσι οι ελεγκτές και η διοίκηση εταιρειών που είχαν πέσει θύματα απάτης παρείχαν πληροφορίες για την τυπολογία της απάτης και για προληπτικά και αντιδραστικά μέτρα που ελήφθησαν μετά από καταγγελία περιστατικού απάτης. Η έρευνα διαπίστωσε ότι κανένας κλάδος ή μέγεθος εταιρείας δεν είναι απρόσβλητος από απάτη, καθώς οι μεγαλύτερες εταιρείες και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) πέφτουν θύματα βιομηχανικής κατασκοπείας και κλοπής μετρητών και πλαστών, αντίστοιχα. Ο τραπεζικός και ασφαλιστικός τομέας φάνηκε να επηρεάζεται κυρίως από το ξέπλυμα χρήματος, ενώ η λογιστική απάτη από τη διοίκηση ήταν κυρίως με τη μορφή «στολισμού βιτρίνας» (“window dressing”), ενώ η απάτη των εργαζομένων αφορούσε κυρίως κλοπή μετρητών και περιουσιακών στοιχείων. Η απώλεια φήμης προέκυψε ως η κύρια ανησυχία για τον οργανισμό-θύμα και είχε καθοριστικό αντίκτυπο στην απόφαση να μην καταγγελλθούν περιπτώσεις στην αστυνομία. Αξίζει να σημειωθεί, ότι το ποσοστό ανταπόκρισης ήταν μόλις

~16%, ελαφρώς χαμηλότερο από μια παρόμοια μελέτη που πραγματοποιήθηκε στην Κύπρο (Krambia-Karapardis and Zoriatas 2010), καθώς παρά το γεγονός ότι διαβεβαίωσαν τους ερωτηθέντες ότι η ανωνυμία τους θα ήταν εξασφαλισμένη, οι ερωτηθέντες δίστασαν να απαντήσουν λόγω του ευαίσθητου θέματος που ερευνάται. Τα ευρήματα, ωστόσο, θεωρούνται αξιόπιστα, δεδομένου του γεγονότος ότι οι ερωτηθέντες ήταν άτομα καλά γνώστες του υπό διερεύνηση θέματος και σε θέση να γνωρίζουν εάν η εταιρεία τους είχε πέσει θύμα απάτης. Ενώ οι μελέτες θυματοποίησης απάτης διενεργούνται και γίνονται συνήθως γνωστές μέσα από τις αναφορές των BIG 4 λογιστικών εταιρειών, δεν υπήρχε στο παρελθόν μελέτη θυματοποίησης απάτης που να επικεντρώνεται στην τυπολογία της απάτης στην Ελλάδα, πέρα από την προαναφερθείσα, κι έτσι μπόρεσαν να εξαχθούν συμπεράσματα και να γίνουν προτάσεις στο λογιστικό επάγγελμα για την καταπολέμηση της απάτης στον Ελλαδικό χώρο.

Ο Ζαχαριουδάκης (2019) μέσα από την διπλωματική του εργασία προσπάθησε να διερευνήσει τη σχέση ανάμεσα στους μηχανισμούς εταιρικής διακυβέρνησης και στη χειραγώγηση των λογιστικών κερδών, κυρίως μέσα από τον ρόλο που διαδραματίζει ο εσωτερικός έλεγχος. Η εμπειρική του μελέτη περιλάμβανε τον υπολογισμό των διαφοροποιημένων δεδουλευμένων εσόδων τους σύμφωνα με τα υποδείγματα χειραγώγησης Jones (1991), τροποποιημένο Jones (1995) που σχεδιάστηκε από τους Dechow, Sloan και Sweeney (1995) και Kothari, Leone και Wasley (2005) με δείγμα 74 εταιρειών, εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών την περίοδο 2012-2016, ενώ η μεθοδολογία εκτίμησης των μοντέλων παλινδρόμησης ήταν αυτή των γενικευμένων ελαχίστων τετραγώνων. Η μελέτη έδειξε ότι οι μεταβλητές για τα ανεξάρτητα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, ο αριθμοδείκτης απόδοσης του ενεργητικού και ο δείκτης του κεφαλαίου κίνησης ήταν στατιστικά σημαντικές μεταβλητές αποδεικνύοντας ότι μπορούν να επιδράσουν αρνητικά στη χειραγώγηση των κερδών. Η έρευνα κατέληξε στο γεγονός ότι τα συμπεράσματά της δεν συμφωνούν με την ξένη βιβλιογραφία και αντίστοιχες μελέτες, πιθανώς λόγω του ελλιπούς θεσμικού περιβάλλοντος και στη γενικότερη καθυστέρηση νομοθέτησης ζητημάτων εταιρικής διακυβέρνησης στην Ελλάδα, και μπορεί να διορθωθεί με αλλαγές στους ελεγκτικούς μηχανισμούς και στην εταιρική διακυβέρνηση των εταιρειών. Επίσης, πιθανή αιτία αποτελεί η διαρθρωτική κρίση στην οποία βρέθηκε η Ελληνική οικονομία την προηγούμενη δεκαετία (2009-2019), με τον τρόπο αντιμετώπισης της δημοσιονομικής κρίσης χρέους.

Στην διπλωματική έρευνα που ολοκλήρωσε η (2020) Γκεζιμπεϊκίδου, μελετήθηκε επίσης η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου γενικότερα στην βελτίωση των επιχειρήσεων και στον τρόπο λειτουργίας τους, ενώ ως μέθοδος έρευνας χρησιμοποιήθηκε η μελέτη περίπτωσης,

όπου πραγματοποιήθηκε σε βάθος ανάλυση της ελληνικής εταιρείας ανελκυστήρων KLEEMANN, και η χρήση ποιοτικής έρευνας μέσω ερωτηματολογίου. Στο θεωρητικό μέρος της εργασίας έγινε εις βάθος ανάλυση εννοιών όπως η ελεγκτική και ο ρόλος του ελεγκτή, καθώς και το νομοθετικό πλαίσιο που τα ορίζει, ο εσωτερικός έλεγχος και τα στοιχεία ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου, στις αρχές και στις βασικές μεθόδους της, ενώ επίσης αναλύθηκε η σημασία του εσωτερικού ελέγχου στην βιωσιμότητα της επιχείρησης, όπου και αποδείχθηκε μέσα από την βιβλιογραφική έρευνα η σπουδαιότητα του εσωτερικού ελέγχου και της θεσμοθέτησής του. Μέσα από την μελέτη περίπτωσης, και την ανάλυση των αποτελεσμάτων του ερωτηματολογίου που αποστάλθηκε στην εταιρεία KLEEMANN, έγινε μια προσπάθεια διερεύνησης μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου στην εταιρεία, καθώς και συζητήθηκε η σπουδαιότητα του για την εύρυθμη και ορθή λειτουργία της επιχείρησης και αναλύθηκαν οι προοπτικές του εσωτερικού ελέγχου.

Την ίδια χρονιά, διενεργήθηκε και μια ακόμα έρευνα στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας όπου και αναλύθηκε η επίδραση του εσωτερικού ελέγχου στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση, τόσο σε θεωρητικό πλαίσιο όσο και πρακτικά μέσω μελέτης περίπτωσης ελληνικών εισηγμένων εταιρειών. Η μελέτη περίπτωσης αφορά τις ελληνικές εισηγμένες εταιρείες την περίοδο 2015-2017, περίοδο στην οποία επιβλήθηκε μια αλληλουχία μεταρρυθμίσεων από την ρυθμιστική εποπτική αρχή που περιλάμβανε την λογιστική απεικόνιση, τη νομοθεσία, τη φορολογία και στην έκθεση ελέγχου, με στόχο αυτών των αλλαγών να είναι ο τερματισμός της μακροχρόνιας οικονομικής κρίσης και η στροφή προς την οικονομική ευημερία. Έμφαση αποδόθηκε στους λόγους παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων και στις λογιστικές τεχνικές χειραγώγησης συγκεκριμένων λογαριασμών, λ.χ. των κερδών, καθώς αυτή θα επηρεάσει τις τιμές των αριθμοδεικτών με σκοπό την οικονομική απάτη από τα ανώτερα στελέχη. Στο οικονομετρικό μοντέλο η χειραγώγηση των κερδών έχει αρνητική επίδραση στο κεφάλαιο κίνησης ως προς το σύνολο ενεργητικού και συνεπώς, ο συγκεκριμένος δείκτης αποτελεί μέτρο εντοπισμού για χειραγώγηση των κερδών, καθώς και οι δείκτες απαιτήσεις προς πωλήσεις, μικτά κέρδη προς σύνολο ενεργητικού και η εξωτερική ανάθεση από τις μεγάλες ελεγκτικές εταιρίες (εν προκειμένω big 4) ως στατιστικά σημαντικές (Στύλου, 2020). Η βιβλιογραφική ανασκόπηση της μελέτης κατέληξε σε συμφωνία με τις περισσότερες έρευνες ότι η ανεξαρτησία του τμήματος του εσωτερικού ελέγχου, σε συνδυασμό με την άριστη επαγγελματική κατάρτιση των ελεγκτών καθώς και το θεσμικό πλαίσιο του ΠΑ συμβάλουν στην αποτροπή της απάτης, ενώ επίσης συνδέεται με την εταιρική διακυβέρνηση, την επιτροπή ελέγχου και τη διαχείριση της Διοίκησης.

4. Μεθοδολογία Έρευνας

Σε αυτήν την ενότητα παρουσιάζεται μια λεπτομερής ανάλυση των μεθοδολογιών που χρησιμοποιήθηκαν, τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα τους, καθώς και τα δεδομένα. Επομένως, στο πρώτο υπό-κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην δευτερογενή μεθοδολογία έρευνας, την βιβλιογραφική. Έπειτα, αναλύεται η μεθοδολογία της μελέτης περίπτωσης που επίσης χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα εργασία.

4.1. Δευτερογενής Έρευνα – Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Η δευτερογενής έρευνα είναι η εξέταση ήδη επεξεργασμένου και δημοσιευμένου υλικού. Συνηθέστερη μέθοδος δευτερογενούς έρευνας είναι η βιβλιογραφική έρευνα/ανασκόπηση που συνίσταται σε εντοπισμό, μελέτη, ανάλυση, κριτική και συνδυαστική παρουσίαση απόψεων και ιδεών από υπάρχοντα δημοσιευμένα κείμενα. Τέτοια κείμενα χαρακτηρίζονται τα επιστημονικά άρθρα, δημοσιευμένες διατριβές και έρευνες, περιοδικός τύπος, εκθέσεις επιτροπών, συμβουλευτικές μελέτες, όπως μελέτες οργάνωσης συγκεκριμένων υπηρεσιών ή επιχειρήσεων (π.χ. ετήσιες εκθέσεις εισηγμένων εταιρειών (Annual Report) ή ετήσιες εκθέσεις βιωσιμότητας εταιρειών), έρευνες κοινής γνώμης, εισηγητικές εκθέσεις νομοσχεδίων κλπ., και φυσικά βιβλία και μονογραφίες. Επίσης, η βιβλιογραφική έρευνα από το διαδίκτυο και η παραπομπή σε διαδικτυακές πηγές είναι όχι μόνο έγκυρη και θεμιτή αλλά και απόλυτα αναγκαία.

Η δευτερογενής έρευνα προηγείται της πρωτογενούς (πραγματολογικής, πρακτικής ή εμπειρικής) έρευνας, αν και στην πράξη δεν μπορούν να διαχωρισθούν απόλυτα οι δύο φάσεις και θα χρειασθεί συχνά να επιστρέφει κανείς σε βιβλιογραφικές πηγές για να διευκρινίσει στοιχεία ή σημεία που ανακύπτουν από την εμπειρική αναζήτηση ή και κατά την φάση της συγγραφής ακόμη (Τσέκος, 2017). Εδώ ο ερευνητής επιδιώκει την απλή καταγραφή όλων όσων έχουν ήδη ειπωθεί για το θέμα με το οποίο καταπιάνεται, προσπαθώντας να κατανοήσει και να περιγράψει την τρέχουσα κατάσταση και τις απόψεις που κυριαρχούν στο συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο (state of the art). Η εκκίνηση της μελέτης γίνεται από τα βασικά πρόσφατα έργα, γιατί εκεί καταγράφονται οι κύριες σύγχρονες τάσεις, και αυτά τα έργα είναι εκείνα για τα οποία συναντά κανείς περισσότερες αναφορές σε πρώτη προσέγγιση του θέματος. Αποτελεσματικότερη για τον σκοπό αυτόν είναι η μελέτη άρθρων, διατριβών και συλλογικών έργων, διότι συνήθως εκεί δημοσιεύονται ταχύτερα οι πρόσφατες εξελίξεις σε σχέση με τις

εκτεταμένες μονογραφίες (Τσέκος, 2017). Οι διάφορες παραπομπές που υπάρχουν στα βασικά πρόσφατα έργα που χρησιμοποιεί ο ερευνητής διευρύνουν την βιβλιογραφική του έρευνα και ανασκόπηση, καθώς επιτρέπουν την αναζήτηση και εύρεση περισσότερων βιβλίων και άρθρων που καταπιάνονται και ερευνούν το ίδιο θέμα. Σε κείμενα στα οποία βασίζεται ο ερευνητής μεθοδολογικά ή από τα οποία τεκμηριώνει εκτεταμένα την δική του ανάλυση απαιτείται μια λεπτομερέστερη ανάλυση.

4.2. Πρωτογενής Έρευνα – Μελέτη Περίπτωσης

Η πρωτογενής έρευνα, αφορά την συγκέντρωση μη επεξεργασμένου και δημοσιευμένου υλικού (συνεντεύξεις, ερωτηματολόγια, παρατήρηση γεγονότων, καταστάσεων και συμπεριφορών, στατιστικά δεδομένα, νομοθεσία, αρχαικό υλικό κλπ), την ταξινόμηση, συνδυαστική ανάλυση και ερμηνεία του με χρήση αντίστοιχων μεθοδολογιών» (Τσέκος, 2017). Η πρωτογενής έρευνα σε συνδυασμό με δευτερογενές υλικό οδηγεί στην εξαγωγή αιτιακών κανονικοτήτων, δηλαδή συστηματικά επαναλαμβανόμενων σχέσεων αιτίου-αποτελέσματος) για συγκεκριμένα φαινόμενα.

Η πρωτογενής έρευνα χωρίζεται σε δύο είδη, την ποσοτική και την ποιοτική. Όσον αφορά την ποιοτική έρευνα, αυτή βασίζεται σε συνεντεύξεις, ανάλυση κειμένων, μελέτες περιπτώσεων, παρατήρηση, ανάλυση αρχαικού υλικού και σε άλλες τεχνικές που δεν βασίζονται σε μαζικές καταγραφές και σε ποσοτικά δεδομένα. Στην παρούσα εργασία θα γίνει η χρήση της μελέτης περίπτωσης, και πιο συγκεκριμένα η μελέτη περίπτωσης οικονομικών σκανδάλων ελληνικών εταιρειών που έχει γίνει παραποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων (π.χ. Folli Follie Group). Η μελέτη περίπτωσης (case study) είναι μία ερευνητική μέθοδος, ιδιαίτερα δημοφιλής στον τομέα των ανθρωπιστικών σπουδών, όπως κοινωνιολογία, ανθρωπολογία, ψυχολογία, εκπαίδευση, κτλ. Η μελέτη περίπτωσης δεν βασίζεται σε έναν πληθυσμό ή σε ένα δείγμα αλλά σε μία μεμονωμένη περίπτωση ενός φαινομένου, ενός κλάδου, ενός προσώπου ή μιας επιχείρησης. Ένα μεγάλο πλεονέκτημα αυτής της μεθόδου είναι πως ο ερευνητής επικεντρώνεται σε μία συγκεκριμένη περίπτωση ή κατάσταση και εξερευνά τις διάφορες αλληλεπιδράσεις που συμβαίνουν μέσα σε αυτή (iziPen team, 2021).

Ένας από τους λόγους για την αναγνώριση της περιπτωσιολογικής μελέτης ως ερευνητικής μεθόδου είναι ότι οι ερευνητές ανησυχούσαν περισσότερο για τους περιορισμούς των ποσοτικών μεθόδων στην παροχή ολιστικών και εις βάθος εξηγήσεων για τα επίμαχα κοινωνικά και συμπεριφορικά προβλήματα, ενώ παράλληλα επιτρέπει σε έναν ερευνητή να

εξετάζει προσεκτικά τα δεδομένα μέσα σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο (Ανάβασις, 2021). Συχνότερα, για μια συγκεκριμένη περίπτωση επιλέγεται κάτι πολύ συγκεκριμένο και εύκολα «μετρήσιμο» και διαθέσιμο για λεπτομερή ανάλυση, μια συγκεκριμένη επιχείρηση, ένας κλάδος ή τομέας απασχόλησης, ή και μια μικρή γεωγραφική περιοχή. Η μελέτη περίπτωσης ως ερευνητική μέθοδος διερευνά το σύγχρονο φαινόμενο της πραγματικής ζωής μέσω λεπτομερούς αναλυτικής παραπομπής ενός περιορισμένου αριθμού γεγονότων ή συνθηκών και των σχέσεών τους (Ανάβασις, 2021).

Υπάρχουν διάφορες κατηγορίες της μεθόδου μελέτης περιπτώσεων, οι οποίες συνοψίζονται παρακάτω:

- Διερευνητικές μελέτες περιπτώσεων που έχουν ως στόχο να διερευνήσουν οποιοδήποτε φαινόμενο στα δεδομένα που χρησιμεύει ως σημείο ενδιαφέροντος για τον ερευνητή.
- Περιγραφικές μελέτες περιπτώσεων που περιγράφουν τα φυσικά φαινόμενα που εμφανίζονται στα εν λόγω δεδομένα, για παράδειγμα, διαφορετικές στρατηγικές που χρησιμοποιούνται από έναν αναγνώστη και πώς ο αναγνώστης τις χρησιμοποιεί. Ο στόχος που θέτει ο ερευνητής είναι να περιγράψει τα δεδομένα όπως συμβαίνουν.
- Οι επεξηγηματικές μελέτες περιπτώσεων εξετάζουν τα δεδομένα στενά τόσο σε επιφάνεια όσο και σε βάθος για να εξηγήσουν τα φαινόμενα στα δεδομένα (Ανάβασις, 2021).

Φυσικά, όπως και κάθε άλλη επιλεγμένη μέθοδος έρευνας, η μελέτη περίπτωσης έχει τόσο πλεονεκτήματα όσο και μειονεκτήματα. Αρχικά, ως πλεονέκτημα, χαρακτηρίζεται το γεγονός ότι ο έλεγχος των δεδομένων πραγματοποιείται συνήθως στο πλαίσιο της χρήσης τους, δηλαδή σε περίπτωση δραστηριότητας. Οι εγγενείς, οργανικές και συλλογικές διαφορές των μελετών περιπτώσεων επιτρέπουν ποσοτική και ποιοτική ανάλυση των δεδομένων. Οι λεπτομερείς περιγραφές ποιότητας που παράγονται συχνά σε μελέτες περιπτώσεων όχι μόνο βοηθούν στη διερεύνηση ή περιγραφή δεδομένων σε πραγματικό περιβάλλον, αλλά επίσης βοηθούν στην εξήγηση της πολυπλοκότητας των πραγματικών καταστάσεων που ενδέχεται να μην καταγραφούν μέσω πειραματικής έρευνας. Τα μειονεκτήματα της μελέτης περίπτωσης είναι τα ακόλουθα. Συχνά κατηγορούνται ότι δεν είναι αρκετά αυστηρές, ενώ επίσης συνήθως παρέχουν μια ελάχιστη βάση για επιστημονική γενίκευση επειδή χρησιμοποιούν μικρό αριθμό θεμάτων, μερικά από τα οποία επικεντρώνονται σε ένα μόνο θέμα. Συχνά επισημαίνονται ως πολύ μεγάλες, δύσκολες στην εκτέλεση και παράγουν μεγάλες ποσότητες τεκμηρίωσης.

Εν ολίγοις, η μελέτη περίπτωσης δεν είναι μια απλή μέθοδος, αλλά είναι πολύ χρήσιμη στην έρευνα και μια πρακτική λύση για τους ερευνητές, ειδικά σε περιπτώσεις όπου δεν μπορούν να συλλεχθούν επαρκή δείγματα. Επιπλέον, θεωρούνται χρήσιμα στην έρευνα επειδή επιτρέπουν στους ερευνητές να εξετάσουν δεδομένα σε μικροοικονομικό επίπεδο. Ως εναλλακτική στην ποσοτική ή ποιοτική έρευνα, οι μελέτες περιπτώσεων μπορεί να είναι μια πρακτική λύση όταν είναι δύσκολο να καλυφθεί ένας μεγάλος αριθμός δειγμάτων. Οι μέθοδοι μελέτης περίπτωσης έχουν επικριθεί για την έλλειψη αυστηρότητας και μεροληπτικής ερμηνείας των δεδομένων από τους ερευνητές. Κατά την ανάπτυξη μικρών δειγμάτων, αμφισβητούνται επίσης οι λόγοι για τη δημιουργία αξιοπιστίας και ευελιξίας. Παρά τις επικρίσεις αυτές, οι ερευνητές συνεχίζουν να αναπτύσσουν μεθοδολογίες για μελέτες περιπτώσεων, ειδικά στη μελέτη πραγματικών καταστάσεων που σχετίζονται με κοινωνικά ζητήματα και προβλήματα.

5. Μελέτη Περίπτωσης

5.1. Σκάνδαλο Folli Follie

Η εταιρία Folli Follie ιδρύθηκε στην Αθήνα, Ελλάδα το 1982 από τον Δημήτρη Κουτσολιούτσο και τη γυναίκα του, με επίσημη επωνυμία της εταιρείας την «FOLLI FOLLIE ΑΝΩΝΥΜΗ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ – ΡΟΛΟΓΙΩΝ – ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ – ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ – ΑΞΕΣΟΥΑΡ» και διακριτικό τίτλο της τον "FOLLI FOLLIE". Σταδιακά, ο όμιλος εξελίχθηκε σε μια παγκόσμια ηγετική δύναμη στο χώρο της μόδας που έφτασε να διαθέτει καταστήματα και να δημιουργεί πωλήσεις σε πάνω από 30 χώρες, με σημεία πώλησης, καταστήματα και pop-up stores που άγγιζαν τα 1000, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και παγκοσμίως και φυσικά σχεδόν 5.000 εργαζόμενους ανά τον κόσμο. Σχεδιάζει, παράγει και διανέμει σε διεθνές επίπεδο ιδιόκτητες μάρκες την Folli Follie και την αγγλική εταιρεία κοσμημάτων Links of London.

Ένα από τα πιο πρόσφατα και διάσημα οικονομικά σκάνδαλα ελληνικών εταιρειών είναι αυτό του ομίλου της Folli Follie. Ο υπό έλεγχο όμιλος Folli Follie (FF), εισηγμένος στο Χρηματιστήριο Αθηνών, δημιουργήθηκε όταν η αρχική μητρική εταιρεία FF απέκτησε τον έλεγχο δύο άλλων εταιρειών, της Elmec Sport Co., το 2007 και της Hellenic Duty Free Shops Co., το 2006. Η ενοποίηση διευκόλυνε κάθε πιθανή κλίση της διοίκησης για δραστηριότητες χειραγώγησης οικονομικών στοιχείων. Τελευταίος καθοριστικός παράγοντας προς αυτή την κατεύθυνση ήταν η ανάπτυξη μιας εκτεταμένης στα χαρτιά, όμως εικονικής στην πράξη, εμπορικής λειτουργίας της στην Ασία. Αυτό κατέστη δυνατό λόγω της απουσίας μηχανισμών εταιρικής διακυβέρνησης και ενός κατάλληλου συστήματος εσωτερικού ελέγχου ως διασφάλιση που θα μπορούσε να αποτρέψει ανακρίβειες χρηματοοικονομικής αναφοράς. Η δραστηριότητα στην Ασία παράκαμψε σοβαρές ελεγκτικές διαδικασίες για αρκετό καιρό, λόγω αμέλειας ή πιθανώς υπό την αιγίδα της διοίκησης. Η απουσία αποτελεσματικού προληπτικού ή διορθωτικού μηχανισμού, επέτρεψε στη διοίκηση να πραγματοποιήσει μια νεφελώδη δραστηριότητα, κατά βάση στην ασιατική αγορά. Ήταν εκείνο το μέρος των εργασιών κάτω από το ραντάρ του εσωτερικού ελέγχου (και όχι μόνο), που ενθάρρυνε κυρίως την αφάνεια στις συναλλαγές και τον κακόβουλο λογιστικό χειρισμό, που αντικατοπτρίστηκε στα αποτελέσματα της ανάλυσης των οικονομικών καταστάσεων (Kourtis και συν., 2019).

Στην αρχή, διάφορες δημοσιεύσεις στα ελληνικά μέσα ενημέρωσης, παρουσίασαν τα προβλήματα του Ομίλου μαζί με τις κατηγορίες που επιβλήθηκαν από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς στο Γραφείο Εισαγγελέων του Εφετείου Αθηνών. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ανέστειλε το απόθεμα της εταιρείας από διαπραγματεύσεις στην αγορά Χρηματιστηρίου Αθηνών, λόγω της αποτυχίας της εταιρείας να παράσχει στοιχεία σχετικά με τις οικονομικές της καταστάσεις (Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, 2018). Σύμφωνα με τον Αναστασίου (2018), η εταιρεία είχε υπερεκτιμήσει τον αριθμό των σημείων πωλήσεων (POS) που δραστηριοποιείται παγκοσμίως και υπάρχει γενική υποψία για την πιστοληπτική ικανότητα της εταιρείας στις κεφαλαιαγορές. Η υπόθεση δημοσιοποιήθηκε μετά από τη διεξοδική έρευνα της Quintessential Capital Management (διεξοδική έρευνα Quintessential Capital Management: Folli Follie, 2018) που παρουσίασε τις απάτες της Folli Follie. Το ταμείο μετά από διεξοδικούς ελέγχους κατέληξε ότι υπήρχαν μόνο 289 λειτουργικά POS αντί για 930 που ανέφερε η Folli Follie στις οικονομικές καταστάσεις του 2016, τα κρίσιμα περιουσιακά στοιχεία που ανέφερε η εταιρεία έκλεισαν, η ψηφιακή παρουσία της εταιρείας ήταν ενδεικτική μιας εταιρείας μικρότερου μεγέθους από το υποτιθέμενο μέγεθος της Folli Follie, η εταιρεία παρουσίαζε συνέχεια αυξητικά έσοδα και καθαρά κέρδη, όμως αρνητική ταμειακή ροή που οφειλόταν στην αύξηση του κεφαλαίου κίνησης των Ασιατικών θυγατρικών της. Επιπλέον, πέραν του γεγονότος ότι παρουσίασε έσοδα της ασιατικής αγοράς περί το 1 δισεκατομμύριο δολάρια, από το οποίο 70% από την Κινέζικη αγορά, τα ταμειακά ισοδύναμα παρουσίαζαν ότι οι θυγατρικές από την Ασία έδιναν μόνο 40 εκατομμύρια δολάρια στα τελικά συνολικά εταιρικά έσοδα. Σύμφωνα με το πρότυπο Δ.Λ.Π. 18, η Folli Follie αμέλησε να αναγνωρίσει έσοδα συναλλαγών με τις θυγατρικές της Ασίας, την FF Spain, FF France, FF UK, Links of London και Juicy Couture για τα έτη 2015-2018 για τις οποίες το κριτήριο της εισπραξιμότητας των τιμολογηθέντων πωλήσεων άρχισε να μην είναι βέβαιη και η πιθανότητα να εισπράξει τις απαιτήσεις που δημιουργήθηκαν τα έτη αυτά ήταν μηδενική. Επιπλέον, ο εξωτερικός έλεγχος διενεργήθηκε από μια πολύ μικρή ελεγκτική εταιρία με μόνο δύο άτομα προσωπικό, «Econis», η οποία και προφανώς δεν ήταν επαρκής για τον έλεγχο μιας εταιρείας με πωλήσεις 1 δισεκατομμυρίου δολαρίων και εκατοντάδες σημεία πωλήσεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ΕΥ επιβράβευσε τον Διευθύνοντα Σύμβουλο της Folli Follie, Γεώργιο Κοτσολιούτσου, ως νικητή στο διαγωνισμό «Επιχειρηματίας της χρονιάς 2015» στην κατηγορία «Διεθνώς αναπτυγμένος επιχειρηματίας». Φυσικά, μετά την δημοσιοποίηση της έρευνας και των αποτελεσμάτων της για την οικονομική κατάσταση της Folli Follie και την ανακάλυψη του σκανδάλου, το χρηματιστηριακό μερίδιο της εταιρείας έχασε το 63,8% της αξίας του σε σύγκριση με τις αρχές

του 2018 και η αξία της εταιρείας έπεσε δραματικά και εκτιμήθηκε κοντά στα 460 εκατομμύρια ευρώ, ποσό που άγγιζε την αξία της το 2016 (446 εκατομμύρια ευρώ).

Για να δοθεί και μια συνολική εικόνα των οικονομικών μεγεθών, στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται: ο τζίρος, τα κέρδη προ φόρων, και τα ίδια κεφάλαια της επιχείρησης στην διάρκεια μιας δεκαετίας από το 2008 μέχρι και το 2017, την χρονιά πριν την ανακάλυψη του σκανδάλου, και όπως αυτά δημοσιοποιήθηκαν επίσημα από την FF Group.

Πίνακας 1: Amounts in millions of euros

Βασικά Μεγέθη Ποσά σε εκατ. €	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Τζίρος	937,3	992,5	989,6	1021,4	1110,0	934,2	998,1	1139,0	1337,3	1419,3
Κ.Π.Φ.	125,6	157,8	124,7	121,9	130,9	397,6	192,8	225,3	253,5	242,0
Ίδια Κεφάλαια	376,2	441,1	544,6	730,8	825,0	1183,4	1360	1605,7	1884,4	1919,2

Πίνακας 1: Η εξέλιξη των μεγεθών της FF Group μέσα στα χρόνια, Πηγή: www.ffgroup.com

Οι δραστηριότητες της εταιρείας που προαναφέρθηκαν συνέβαλλαν στην αύξηση των πωλήσεων του ομίλου FF Group στα 1,41 δις ευρώ για το 2017 από 1,33 δις ευρώ το 2016, παρουσιάζοντας αύξηση της τάξης του 6%. Όμως, όπως φαίνεται, η αύξηση αυτή του τζίρου του Ομίλου δεν ανταποκρινόταν στην πραγματικότητα όπως αποδείχθηκε από τους ελέγχους που διενεργήθηκαν από τους ορκωτούς ελεγκτές της εταιρείας Alvarez & Marsal (A&M), οι οποίοι και ανέδειξαν ότι η αυξητική αυτή τάση σχετίζεται με την παραποίηση των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων και παρουσίαση ψευδών λογιστικών στοιχείων και λογαριασμών για την τελευταία δεκαετία αναφοράς. Έτσι, και μετά την διεξοδική έρευνα που πραγματοποίησε η QCM, η Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς θορυβήθηκε και ανέλαβε με σχετικό αίτημα της, όπως όφειλε, να διεξαχθεί πρόσθετος ανεξάρτητος έλεγχος των λογιστικών και χρηματοοικονομικών στοιχείων της εταιρείας για το έτος 2017 από διεθνώς αναγνωρισμένη ελεγκτική εταιρεία. Ο έλεγχος αυτός ανατέθηκε σε μια από τις BIG 4 ελεγκτικές εταιρείες, την Ernst & Young, η οποία και σε συνεργασία με την A&M, στόχευσαν στην διεξοδική διερεύνηση των θυγατρικών της Folli Follie στην Ασία. Τελικά, η ελεγκτική έκθεση της A&M δημοσίευσε την έκθεσή με τα στοιχεία που έφερε στο φως να προκαλούν δέος, καθώς η θυγατρική της Folli Follie στην Ασία φαίνεται να επεμβαίνει στις δραστηριότητες της κατά 1 δισεκατομμύριο ευρώ και στις ταμειακές ροές της κατά 290,1 εκατομμύρια ευρώ όπως στον παρακάτω πίνακα ο οποίος παρουσιάζει σημαντικές ενδείξεις παραποίησης των οικονομικών δεδομένων της FF Group Asia.

Λογαριασμός	Δημοσιευμένες Χ/Κ 2017	A&M Ανάλυση
Αποθέματα	561.981.095	33.873.632
Εμπορικές Απαιτήσεις	718.957.460	99,125,013
Άλλες Απαιτήσεις	310.742.476	7.568.415
Ταμειακά Διαθέσιμα	296.771.278	6.400.473
Εμπορικές & Άλλες Πιστώσεις	144.561.043	260.932.940
Έσοδα (Τζίρος)	1.112.348.021	116.847.155
Κόστος Πωλήσεων	614.207.787	33.234.017
Καθαρά Κέρδη	316.444.076	(44.702.304)

Πίνακας 2: Χρηματοοικονομικά Δεδομένα της FFGROUPASIA, Πηγή: www.capital.gr

Έτσι, όπως φαίνεται και από τον παραπάνω πίνακα, τα έσοδά της βρέθηκαν να είναι 116,8 εκατομμύρια δολάρια ενώ από την θυγατρική εταιρεία στην Ασία δηλώθηκαν 1,1 δισεκατομμύρια. Παρομοίως και στα καθαρά κέρδη/ζημιές η εταιρεία παρουσίασε κέρδη ύψους 316,4 εκατομμύρια δολάρια ενώ στην πραγματικότητα ήταν ζημιές ύψους 44,7 εκατομμυρίων δολαρίων. Τα αποθέματα εμφανίζονται ως 581,6 εκατομμύρια δολάρια ενώ πραγματικά βρέθηκαν 33,8 εκατομμύρια δολάρια. Δεδομένου αυτού, φαίνεται πως η οικονομική κατάσταση του ομίλου μεταβάλλεται κατόπιν της έκθεσης του ελεγκτή. Επιπλέον, σύμφωνα με την A&M δεν υπάρχει υπεξαίρεση ή άλλα κατάχρηση των εταιρικών περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας. Η A&M στην έκθεσή της προς την Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι τρεις περίοδοι παραποίησης των οικονομικών στοιχείων της ασιατικής θυγατρικής έλαβαν χώρα από το 2001 έως το 2017 με κοινά χαρακτηριστικά τα ψευδή στοιχεία του ισολογισμού, των εσόδων, ταμειακών διαθέσιμων και εικονικών πωλήσεων. Η συνεχόμενη αύξηση του τζίρου και των κερδών της επιχείρησης ήταν εικονική, με σκοπό να δημιουργηθεί στην αγορά η ψευδής εντύπωση ενός υγιούς ομίλου εταιρειών με ελκυστικές αποδόσεις για τους επενδυτές και τους χρηματοδότες, και με απώτερο σκοπό την αύξηση της τιμής της μετοχής, της κεφαλαιοποίησης και της συνολικής χρηματιστηριακής της αξίας. Εκτός από τον θετικό αντίκτυπο αυτών των μεγεθών στην αξία της μετοχής της εταιρείας κατά την περίοδο 2001-2005, οι μέτοχοι εισέπρατταν κέρδη σε μετρητά μέσω της διανομής κερδών (Κριεζή, 2022).

Στο σήμερα, τον Ιανουάριο του 2022, η ιδρυτική οικογένεια της εταιρείας, δηλαδή ο Δημήτρης Κουτσογιούτσος, ο γιος και η σύζυγος του, μαζί με άλλους 10 επίσης κατηγορούμενους αντιμετώπισαν την δίκη στο επίπεδο εφετείου για αδικήματα που αφορούν οικονομική

εξαπάτηση και παρουσίαση ανακριβών οικονομικών στοιχείων της εταιρείας έτσι ώστε να εμφανίζει εξαιρετικά σημαντική και ανοδική χρηματιστηριακή εικόνα. Η μεγάλη πολυεθνική εταιρία ελληνικών συμφερόντων και η δίκη για το οικονομικό της σκάνδαλο έλαβε και διεθνείς διαστάσεις καθώς η επιχείρηση δραστηριοποιούνταν και σε άλλες χώρες της Ευρώπης και της Ασίας. Η δίκη δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί, καθώς αποτελεί μια πολύμηνη νομική διαδικασία, όμως οι προφυλακιστέοι κρατούμενοι, Δημήτρης Κουτσογιούτσος και ο γιος του, αφέθηκαν ελεύθεροι από το τριμελές Εφετείο, με περιοριστικούς όρους, μέχρι και την εκδίκαση της απόφασης. Σύμφωνα με την Ναυτεμπορική (2022), το κατηγορητήριο κατηγορεί, ανάλογα τον κατηγορούμενο, διάφορα αδικήματα ως προς «την δημιουργία εγκληματικής οργάνωσης, πλαστογραφίας από κοινού και κατ' εξακολούθηση με συνολικό όφελος και αντίστοιχη ζημία άνω των 120.000 ευρώ, απάτης κατά συναυτουργία και κατ' εξακολούθηση τελεσθείσας κατά φυσικών και νομικών προσώπων, ΝΠΙΔ και ΝΠΔΔ με ζημία άνω των 120.000 ευρώ, χειραγώγησης της αγοράς από κοινού, κατ' επάγγελμα και κατ' εξακολούθηση και νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες κατά συναυτουργία και κατ' εξακολούθηση». Η απάτη ξεκίνησε να αποκαλύπτεται στις αρχές του 2018, όποτε και η εταιρία είχε κεφαλαιοποίηση άνω του ενός δισεκατομμυρίου ευρώ, οπότε και δημοσιοποιήθηκε έκθεση του αμερικανικού επενδυτικού κεφαλαίου Quintessential Capital Management (QCM) στο οποίο αναφερόταν πως «ενδέχεται κάποια οικονομικά στοιχεία της FF Group να μην είναι ακριβή». Στην συνέχεια, διενεργήθηκαν ενδελεχείς έλεγχοι, οι οποίοι έφεραν στο φως συστηματική δράση εγκληματικής μορφής και σύσταση οργάνωσης που ξεκίνησε το 2006 και βασικό μοχλό της τις εταιρίες του Ομίλου στην Ασία. Οι κατηγορούμενοι, στελέχη του Ομίλου, δημιούργησαν μία ψεύτικη εικόνα ευημερούσας επιχείρησης με τεράστια ποσά σε ταμειακά διαθέσιμα μέσω πλαστών πιστοποιητικών και τραπεζικών δεδομένων, δημιουργώντας παράλληλα ψεύτικες υψηλές πωλήσεις μέσω κυκλικών συναλλαγών κυρίως μεταξύ θυγατρικών του Ομίλου, με σκοπό να παρουσιάσουν μια σπουδαία χρηματιστηριακή και επιχειρηματική εικόνα. Αξίζει να σημειωθεί ότι από τα στοιχεία των ελέγχων που διενεργήθηκαν, προέκυψε ότι το 2017, 296 εκατομμύρια ευρώ ως διαθέσιμα κεφάλαια στην ασιατική θυγατρική, ήταν στην πραγματικότητα μόλις 6 εκατομμύρια ευρώ. Παράλληλα μέσω των ενοποιημένων ισολογισμών που εμφάνιζε ο Όμιλος και σε συνδυασμό με τον ψεύτικο τζίρο του, πετύχαινε άνετη πρόσβαση σε υψηλές δανειοδοτήσεις.

Σύμφωνα με τον Μαντικίδη (2018) και το άρθρο του στο Βήμα, η υπόθεση του σκανδάλου της εταιρείας κοσμημάτων κόστισε συνολικά 950 εκατομμύρια ευρώ στους μετόχους, εκ των οποίων 706 εκατομμύρια ευρώ από τις μετοχές και 250 εκατομμύρια ευρώ από τα εταιρικά της

ομόλογα, και προκάλεσε επιδείνωση της αξιοπιστίας των ελληνικών εταιρειών και της κεφαλαιαγοράς. Η υψηλή αλληλεπίδραση μεταξύ της ελληνικής, της ευρωπαϊκής και της παγκόσμιας οικονομίας μπορεί να είναι η αιτία της εισαγωγής δόλιων πρακτικών στην Ελλάδα που οδηγεί σε οικονομική αστάθεια και απώλειες κεφαλαίου (Δασκαλάκης & Μήτσου, 2021). Έτσι, συμπεριληπτικά, συμπεραίνεται μέσα από την παραπάνω παρουσίαση και ανάλυση που διενεργήθηκε για το σκάνδαλο της εταιρείας, ότι από τους ελέγχους τόσο της μητρικής Εταιρείας όσο και του Ομίλου γενικότερα, η εταιρεία της Folli Follie στην Ασία, παρουσίαζε εικονικά τραπεζικά υπόλοιπα σε νόμιμους τραπεζικούς λογαριασμούς, αλλά και εικονικά τραπεζικά υπόλοιπα σε ανύπαρκτους εικονικούς τραπεζικούς λογαριασμούς. Επιπλέον, κατασκεύαζε ψεύτικες τραπεζικές καταστάσεις για να τεκμηριωθούν τα εν λόγω υπόλοιπα.

Τέλος, σύμφωνα με τους Kourtis και συν. (2019) οι δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις του ομίλου FF για το 2017 (και όχι μόνο) παραβίασαν κατηγορηματικά το πνεύμα και την ουσία του αναθεωρημένου «Εννοιολογικού Πλαισίου Χρηματοοικονομικής Αναφοράς», καθώς δεν παρείχε σε υφιστάμενους και δυνητικούς επενδυτές, δανειστές και άλλους πιστωτές τις απαραίτητες πληροφορίες για την αξιολόγηση του πόσο αποτελεσματικά και αποδοτικά η διοίκηση διαχειρίζεται τους πόρους και αξιολογεί τις προοπτικές της οικονομικής οντότητας για μελλοντικές ταμειακές ροές. Σχεδόν όλα τα δεδομένα που αναφέρθηκαν δεν ήταν αποδεδειγμένα επαληθεύσιμα, αλλά ήταν έντονα παραμορφωμένα και ακατάλληλα ως εισροή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Επιπλέον, οι πρακτικές αναφοράς από τον όμιλο FF δεν μείωσαν τα προβλήματα ασυμμετρίας αντιπροσώπων και πληροφοριών, αλλά τα ενίσχυσαν, δεδομένων των προφανώς ελλιπών συστημάτων εταιρικής διακυβέρνησης και εσωτερικού ελέγχου, που διευκόλυνε τους χειρισμούς. Συγκεκριμένα, μια ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων 2008-2017 του ομίλου FF που βασίζεται κυρίως σε χρηματοοικονομικούς δείκτες, έδειξε ότι με την πάροδο του χρόνου ορισμένοι δείκτες έλαβαν αξίες ανεξήγητες από τις αρχές οικονομικής διαχείρισης. Εφαρμόστηκε η οριζόντια, η κάθετη και η εκτεταμένη ανάλυση ROE, η ποιότητα των τρεχουσών δεδουλευμένων, οι δείκτες ταμειακών ροών από εργασίες, καθώς και η ανάλυση του κύκλου μετατροπής μετρητών. Όλα εργάστηκαν συνεργικά για να τεκμηριώσουν τα ευρήματα ότι οι πρακτικές διαχείρισης κερδών πραγματοποιήθηκαν εκτενώς και συγκεκριμένα δεδομένα ενδέχεται να ενισχύθηκαν τεχνητά για να διαπράξουν πλαστογραφήσεις οικονομικών καταστάσεων. Η ανάλυση συμπληρώθηκε από πρόσθετα εργαλεία (μοντέλο Piotroski) που σχετίζονται με τη θεμελιώδη ανάλυση, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εγκληματολογικοί μηχανισμοί για την ανίχνευση απάτης. Η εφαρμογή τους αποκάλυψε την κατεύθυνση και το βάθος της χειραγώγησης.

6. Συζήτηση & Συμπεράσματα

Η απάτη και τα οικονομικά εγκλήματα γενικά, αν και πολύπλοκα, υπάρχουν από αμνημονεύτων χρόνων, εξελίσσονται στο πέρασμα των αιώνων και γίνονται πιο περίπλοκα και δυσερευνήσιμα προκαλώντας καταστροφικές συνέπειες στις επιχειρήσεις και την οικονομία μιας χώρας (Krambia-Karardis & Papastergiou, 2016). Η απάτη διαβρώνει την εμπιστοσύνη των επενδυτών και επηρεάζει τη ρευστότητα και την απόδοση της χρηματιστηριακής αγοράς, ωστόσο οι επενδυτές δεν γνωρίζουν την κοινή απάτη (Cumming και Johan, 2013) έως ότου πέφτουν θύματα και οι ελεγκτές δυσκολεύονται να εντοπίσουν δείκτες ναρκισσισμού και χαρακτηριστικών προσωπικότητας που συνδέονται με ανήθικη ή δόλια συμπεριφορά. Johnson et al., 2013). Σύμφωνα με τον Pickett (2012, σ. 7), «οι μεγάλες απάτες οδήγησαν στην πτώση ολόκληρων οργανισμών, τεράστιες επενδυτικές απώλειες, σημαντικό νομικό κόστος, φυλάκιση βασικών ατόμων και διάβρωση της εμπιστοσύνης στις κεφαλαιαγορές». Πιο συγκεκριμένα, η Ένωση Πιστοποιημένων Εξεταστών Απάτης (Association of Certified Fraud Examiners, 2014) υπολόγισε ότι ένας τυπικός οργανισμός χάνει το 5% ετήσιων εσόδων του λόγω απάτης και διαφθοράς. Ορισμένες ανεπτυγμένες χώρες έχουν βιώσει μια σειρά από περιπτώσεις επαγγελματικής απάτης την τελευταία δεκαετία, όπως: οι απάτες Enron, WorldCom, Parmalat, Bernie Madoff και άλλες που έδειξαν ότι κανένας κλάδος ή μέγεθος εταιρείας δεν είναι απρόσβλητος στην απάτη. Ως αποτέλεσμα, η εξάρτηση των ανθρώπων σε χρηματοοικονομικές πληροφορίες και η εμπιστοσύνη και η πίστη στις επιχειρηματικές σχέσεις έχουν επηρεάσει αρνητικά τη χρηματοοικονομική σταθερότητα των εταιρειών και των χωρών.

Αναπόσπαστο κομμάτι και είδος της οικονομικής απάτης είναι και η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, η οποία, είναι ένα φαινόμενο το οποίο γίνεται όλο πιο συχνό στον επιχειρηματικό κόσμο τα τελευταία χρόνια. Η παραποίηση οικονομικών καταστάσεων αποτελείται κυρίως από στοιχεία χειραγώγησης με υπερεκτίμηση περιουσιακών στοιχείων, πωλήσεων και κερδών ή υποτίμηση υποχρεώσεων, εξόδων ή ζημιών (Spathis et al., 2002). Η απάτη στις οικονομικές καταστάσεις είναι έγκλημα ευκαιρίας. Εταιρείες με χαλαρούς εσωτερικούς ελέγχους, χειροκίνητα λογιστικά συστήματα ή ανέντιμους και υπερβολικά επιθετικούς ηγέτες είναι πιο πιθανό να πέσουν θύματα. Το κλειδί για την καταπολέμηση της απάτης στις οικονομικές καταστάσεις είναι φυσικά η αποτροπή από το να συμβεί γενικότερα, αλλά αν δεν μπορεί να αποφευχθεί, τότε είναι σημαντικό να ανακαλυφθεί όσο το δυνατόν γρηγορότερα, για να μπορέσει και να επιλυθεί με τις όσο το δυνατόν λιγότερες απώλειες.

Όπως ήδη προαναφέρθηκε, ο σκοπός της παρούσας διπλωματικής μελέτης ήταν να διερευνηθούν σε βάθος ο εσωτερικός έλεγχος και η οικονομική απάτη, και πιο συγκεκριμένα, η συμβολή του στην καταπολέμηση της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών στην ελληνική αγορά. Επιπλέον, να γίνει μια ενδελεχής ανασκόπηση ως προς τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου των οργανισμών και κατά πόσο η ύπαρξη τέτοιων συστημάτων συμβάλλει στην καταπολέμηση των παραποιήσεων των χρηματοοικονομικών καταστάσεων οργανισμών. Θα προηγηθεί το θεωρητικό υπόβαθρο το οποίο βασίζεται σε ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία, με το θεσμικό πλαίσιο της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, της οικονομικής απάτης και της δημιουργικής λογιστικής και του ρόλου που παίζει ο εσωτερικός έλεγχος στην ορθή και αποτελεσματική λειτουργία των επιχειρήσεων. Τέλος, γίνεται μια με την παρουσίαση και ανάλυση του οικονομικού σκανδάλου του ομίλου της Folli Follie, εισηγμένης πολυεθνικής εταιρείας ελληνικών συμφερόντων με ισχυρή παρουσία στις Ασιατικές αγορές, που ανακαλύφθηκε το 2018 και η υπόθεση βρίσκεται ακόμα στην διαδικασία εκδίκασης.

Γενικότερα, όπως αναλύθηκε λεπτομερώς στην παρούσα εργασία, η απάτη στις οικονομικές καταστάσεις διαπράττεται όταν άτομα με πρόσβαση σε χρηματοοικονομικά έγγραφα και πληροφορίες χειραγωγούν δεδομένα για να κάνουν την εταιρεία να φαίνεται πιο επιτυχημένη. Τα προειδοποιητικά σημάδια για απάτη οικονομικών καταστάσεων είναι πολυάριθμα και χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες: οικονομική, συμπεριφορική, οργανωτική και επιχειρηματική. Τα θύματα της απάτης στις οικονομικές καταστάσεις είναι ευρέως διαδεδομένα, συμπεριλαμβανομένων των επενδυτών των οποίων οι προθέσεις εμποδίζονται από ψευδείς εντυπώσεις επιτυχίας, των εργαζομένων εταιρειών των οποίων οι θέσεις εργασίας και οι συντάξεις διακυβεύονται όταν αποκαλυφθεί οργανωτική απάτη και το ευρύ κοινό, του οποίου η εμπιστοσύνη παραβιάζεται από ηγέτες που αποτυγχάνουν να υποστηρίξουν πρότυπα. Ο καλύτερος τρόπος προς τα εμπρός είναι να εξαλειφθεί ο πειρασμός μέσω αυστηρών ελέγχων, απογοητεύοντας όσους θα διέπρατταν απάτη στις οικονομικές καταστάσεις, ενώ όπου αυτό δεν είναι δυνατό, η λύση είναι ένα δυνατό σύστημα ανεξάρτητου εσωτερικού ελέγχου, ώστε οι οικονομικοί εγκληματίες να ανακαλύπτονται όσο το δυνατόν πιο γρήγορα.

Μέσα από την παρούσα εργασία και την περιπτωσιολογική μελέτη που αναλύθηκε για το οικονομικό σκάνδαλο της εταιρείας Folli Follie και μέσα από τις πρακτικές αναφοράς της υπόθεσης του ομίλου Folli Follie (FF), αναπτερώθηκαν γι' άλλη μια φορά η ανησυχία, η ακρίβεια, η αξιοπιστία και η διαφάνεια των στοιχείων που περιέχονται στις οικονομικές

καταστάσεις των εισηγμένων εταιρειών σε πολλές περιπτώσεις. Επιπλέον, τέθηκαν καίρια ερωτήματα σχετικά με το επίπεδο επάρκειας των υφιστάμενων θεσμοθετημένων ελέγχων και ισορροπιών που εφαρμόζονται, με σκοπό την αποτελεσματική διασφάλιση των συμφερόντων των επενδυτών, έναντι των καταχρήσεων εξουσίας της διοίκησης, που απορρέουν από το καθεστώς ασυμμετρίας πληροφόρησης, έναντι όλων των ενδιαφερόμενων μερών, τόσο εσωτερικών όσο και εξωτερικών. Το πρόβλημα της ασυμμετρίας δεν μετριάστηκε από τις αμφισβητήσιμες (τουλάχιστον) πρακτικές αναφοράς (που αποσκοπούν στην ενημέρωση των ενδιαφερομένων), αλλά εντάθηκε μέσω της διάδοσης ψευδών δεδομένων.

Γενικά, η θεωρία και η εμπειρία επιβεβαιώνουν ότι για να εντοπιστεί η οικονομική απάτη και η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, θα πρέπει να υπάρχει στην εταιρία, αν όχι τμήμα εσωτερικού ελέγχου, έστω ένας μεμονωμένος ελεγκτής, με βασική ενασχόληση την ανάλυση των σχέσεων μεταξύ διαφορετικών οικονομικών αριθμών και την σύγκριση των χρηματοοικονομικών δεικτών με τα προηγούμενα έτη ή τα πρότυπα του κλάδου. Ο βασικός και αναντικατάστατος τρόπος για να αποτραπεί η απάτη των οικονομικών καταστάσεων είναι να υπάρχει ένα σύστημα ισχυρών εσωτερικών ελέγχων που επιβάλλουν τον διαχωρισμό των καθηκόντων, έτσι ώστε κανένας μεμονωμένος υπάλληλος να μην έχει άδεια να βλέπει και να τροποποιεί όλα τα οικονομικά δεδομένα. Φυσικά, αυτό μπορεί να αυτοματοποιηθεί μέσω ενός συστήματος προγραμματισμού πόρων επιχείρησης (ERP), το οποίο θα περιέχει όλες τις πληροφορίες της επιχείρησης.

Βιβλιογραφία

Abbott, L.J., Daugherty, B., Parker, S. and Peters, G.F., 2016. Internal audit quality and financial reporting quality: The joint importance of independence and competence. *Journal of Accounting Research*, 54(1), pp.3-40.

Acfе, 2020. Report to the Nations on Occupational Fraud and Abuse, Global Fraud Study, Association of Certified Fraud Examiners, <https://legacy.acfe.com/report-to-the-nations/2020/>

Aksoy, T. and Bozkus, S., 2012. Establishment of effective internal audit function: recommendations for best practice. *Journal of modern accounting and auditing*, 8(9), p.1283.

Amat, O., Blake, J. and Dowds, J., 1999. The ethics of creative accounting. *Economics Working Paper*, 349, pp.715-736.

American Institute of Certified Public Accountants (AICPA). 1997. *Consideration of Fraud in a Financial Statement Audit*. Statement on Auditing Standards No. 82, New York.

Association of Certified Fraud Examiners (2009), *Occupational Fraud: A Study of the Impact of an Economic Recession*, Association of Certified Fraud Examiners, Austin, TX.

Association of Certified Fraud Examiners. 2014. *Report to the Nation: Occupational Fraud and Abuse*, Association of Certified Fraud Examiners, Austin, TX.

Barlaup, K., Drønen, H.I. and Stuart, I., 2009. Restoring trust in auditing: Ethical discernment and the Adelphia scandal. *Managerial Auditing Journal*.

Beasley, M.S., Carcello, J.V., Hermanson, D.R. and Lapides, P.D., 2000. Fraudulent financial reporting: Consideration of industry traits and corporate governance mechanisms. *Accounting horizons*, 14(4), pp.441-454.

Beaver, S., 2022. Financial Statement Fraud: Detection & Prevention, Oracle NetSuite, <https://www.netsuite.com/portal/resource/articles/accounting/financial-statement-fraud.shtml#:~:text=According%20to%20the%202020%20global,financial%20statement%20fraud%20is%20%24954%2C000.>

Bekiaris, M., Efthymiou, T. and Koutoupis, A.G., 2013. Economic crisis impact on corporate governance and internal audit: the case of Greece. *Corporate Ownership and Control*, 11(1), pp.55-64.

Buabeng, A.A., 2020. *A Comparative Case Study of Internal Controls and the Impact of Fraud on Nonprofit Organizations*. Doctoral dissertation. Northcentral University.

Capital.gr, <https://www.capital.gr/>

Coram, P., Ferguson, C. and Moroney, R., 2008. Internal audit, alternative internal audit structures and the level of misappropriation of assets fraud. *Accounting & Finance*, 48(4), pp.543-559.

Cumming, D. and Johan, S. (2013), "Listing standards and fraud", *Managerial and Decision Economics*, Vol. 34 Nos 7/8, pp. 451-470.

Dechow, P.M., Sloan, R.G., and Sweeney, A.P., 1996. Causes and consequences of earnings manipulation: An analysis of firms subject to enforcement actions by the SEC. *Contemporary accounting research*, 13(1), pp.1-36.

Dechow, M. P., Sloan, G. R., Sweeney, P. A. (1995), Detecting Earnings Management, *The Accounting Review*, Vol. 70, No. 2, pp. 193-225.

Elliot, R. and Willingham, J., 1980. *Management Fraud: Detection and Deterrence*. New York: Petrochelli.

Ernst & Young. 2013. *12th Global Fraud Survey Growing Beyond: A Place For Integrity*, available at: www.ey.com/GL/en/Services/Assurance/Fraud-Investigation-Dispute-Services/Global-Fraud-Survey-a-place-for-integrity

FF Group, Announcements, Announcement Of Refusal Of Quintessential Capital Management ("QCM") Report, <https://www.ffgroup.com/investors/documentation/ir-releases/various-announcements/announcement-5/>

Folli Follie, <https://www.follifollie.com/gr-el>

Gowthorpe, C. and Amat, O., 2005. Creative accounting: some ethical issues of macro-and micro-manipulation. *Journal of Business Ethics*, 57(1), pp.55-64.

Harrast, S.A. and Mason-Olsen, L., 2007. Can audit committees prevent management fraud?. *The CPA Journal*, 77(1), p.24.

Ian, G., 1986. *Creative Accounting how to make your profits what you want them to be*. Palgrave Macmillan UK

- Johnson, E.N., Kuhn, J.R., Apostolou, B.A. and Hassell, J.M. (2013), “Auditor perceptions of client narcissism as a fraud attitude risk factor”, *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, Vol. 32 No. 1, pp. 2013-2219.
- Jones, J. J. (1991), Earnings Management During Import Relief Investigations, *Journal of Accounting Research*, Vol. 29, No. 2, pp. 193-228.
- Kapardis, M.K. and Papastergiou, K., 2016. *Fraud victimization in Greece: room for improvement in prevention and detection*. *Journal of Financial Crime*.
- Kothari, P. S., Leone, J. A., Wasley, E. C. (2005), Performance matched discretionary accrual measures, *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 39, Issue 1, pp. 163-197.
- Kourtis, E., Kourtis, G. and Curtis, P., 2019. An integrated financial ratio analysis as a navigation compass through the fraudulent reporting conundrum: a case study. *International Journal of Finance, Insurance and Risk Management*. 9 (1-2), pp, 3-20
- Krambia-Kapardis, M. and Zopiatis, A. (2010), “Investigating incidents of fraud in small economies: the case of Cyprus”, *Journal of Financial Crime*, Vol. 17 No. 2, pp. 195-209.
- Kroll. 2014. “*Global fraud report 2013/2014, economist intelligence unit*”, available at: http://fraud.kroll.com/wp-content/uploads/2013/10/GlobalFraudReport_2013-14_WEB.pdf
- Levi, M., and Smith, G.R. (2011), “Fraud vulnerabilities and the global financial crisis”, *Trends & Issues in Crime and Criminal Justice*, Australian Institute of Criminology, Canberra, pp. 421-440.
- Lin, J.W. and Yang, J.S., 2006, “*The effect of audit committee performance on earnings quality*”, *Managerial Auditing Journal*, 21 (9), pp. 921-933
- Liu, X.K., Wright, A.M. and Wu, Y.J., 2015. Managers’ unethical fraudulent financial reporting: The effect of control strength and control framing. *Journal of Business Ethics*, 129(2), pp.295-310.
- Mansor, N. and Abdullahi, R., 2015. Fraud triangle theory and fraud diamond theory. Understanding the convergent and divergent for future research. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Science*, 1(4), pp.38-45.
- Mattingly L., 1964. «Formation and Development of the Institute of Certified Public Accountants in Greece». *The Accounting Review*. 39(4), p.996.

- McMullen, D.A., 1996. Audit committee performance: An investigation of the consequences associated with audit committees. *Auditing*, 15(1), p.87.
- Meigs W., Meigs R., and Larsene, J. 1984. «Ελεγκτική», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Mertzanis, H., 2011. The effectiveness of corporate governance policy in Greece. *Journal of Financial Regulation and Compliance*.
- Mohammadzadeh, V., Kangarlouei, S.J. and Motavassel, M., 2012. Evaluation of internal audit effectiveness in Tehran Stock Exchange (TSE). *Research Journal of Business Management and Accounting*, 1(2), pp.19-24.
- Mokhiber, R and Weissman, R., 2005. *On the Rampage: Corporate Power and the Destruction of Democracy*, Corporate Focus Series, Common Courage Press
- Mulford, C.W. and Comiskey, E.E., 2005. *The financial numbers game: detecting creative accounting practices*. John Wiley & Sons.
- Nagy, A.L. and Cenker, W.J., 2007. Internal audit professionalism and section 404 compliance: the view of chief audit executives from Northeast Ohio. *International Journal of Auditing*, 11(1), pp.41-49.
- Pickett, K.H.S. (2012), *Fraud Smart*, John Wiley & Sons, Hoboken.
- PricewaterhouseCoopers (2012), “*Tone from the top: transforming words into action*”, available at: www.ibe.org.uk/userimages/pwc_tone_from_the_top_2013.pdf
- PricewaterhouseCoopers. 2014. “*Economic crime: a threat to business globally*”, PwC’s 2014 Global Economic Crime Survey, available at: www.pwc.com/gx/en/economic-crime-survey/
- Razali, W.A.A.W.M. and Arshad, R., 2014. Disclosure of corporate governance structure and the likelihood of fraudulent financial reporting. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 145, pp.243-253.
- Reguera-Alvarado, N., de Fuentes, P. and Laffarga, J., 2017. Does board gender diversity influence financial performance? Evidence from Spain. *Journal of Business Ethics*, 141(2), pp.337-350.
- Rezaee, Z., 2005. Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud. *Critical perspectives on Accounting*, 16(3), pp.277-298.

Rezaee, Z. and Crumbley, L., 2007. The role of forensic auditing techniques in restoring public trust and investor confidence in financial information. *Forensic Examiner*, 16(1), p.44.

Ryder, N. (2014), *The Financial Crisis and White Collar Crime: The Perfect Storm?*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham.

Summers, S.L. and Sweeney, J.T., 1998. Fraudulently misstated financial statements and insider trading: An empirical analysis. *Accounting Review*, pp.131-146.

Tassadaq, F. and Malik, Q.A., 2015, “*Creative Accounting and Financial Reporting: Model Development and Empirical Testing*”, *International Journal of Economics and Financial Issues*, 5 (2) pp. 544-551

The Institute of Internal Auditors, www.theia.org

Vafeas, N., 2005. Audit committees, boards, and the quality of reported earnings. *Contemporary accounting research*, 22(4), pp.1093-1122.

Vanasco, R. R., 1998. ‘Fraud auditing’, *Managerial Auditing Journal*, 13(1): 4–71.

Wells, J. T., 1997. *Occupational Fraud and Abuse*. Austin, TX: Obsidian Publishing.

Wilson, T., Wells, S., Little, H., & Ross, M. (2014). A history of internal control: From then to now. *Academy of Business Journal*, 1, 73-89.

Yadav, B., 2014. Creative accounting: An empirical study from professional prospective. *International Journal of Management and Social Sciences Research*, 3(1), pp.38-53.

Ανάβασις Εκπαιδευτικός Όμιλος, Μελέτη Περίπτωσης – Case Study. www.anavasis.gr/blog/meleti-periptosis-case-study

Άρθρο 386 - Ποινικός Κώδικας (Νόμος 4619/2019) – Απάτη, Διαθέσιμο στο: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-4619-2019/arthro-386-poinikos-kodikas-nomos-4619-2019-apaty>

Γιουκάκη, Χ.Μ., 2013. *Παραδείγματα λογιστικής και άλλης απάτης εις βάρος εταιρειών και οργανισμών που θα μπορούσαν να προληφθούν από τον εσωτερικό έλεγχο μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού*. Πτυχιακή Εργασία. Α.Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας

Γκεζιμπεϊκίδου, Ι., 2020. *Η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην βελτίωση των επιχειρήσεων*. Μελέτη περίπτωσης Kleemann. Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

- Δασκαλάκης, Β. and Μήτσου, Α., 2021. *Ελεγκτική και ελεγκτικά σκάνδαλα*. Διπλωματική Εργασία. Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο Κρήτης
- Ζαχαριουδάκης, Γ., 2019. *Η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην αποτροπή χειραγώγησης των αποτελεσμάτων των χρηματοοικονομικών καταστάσεων: θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση*. Διπλωματική Εργασία, Τ.Ε.Ι. Κρήτης
- Κιντζόγλου, Θ., 2013. *Η οικονομική απάτη της Siemens*. Doctoral dissertation, ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας.
- Κριεζή, Α.Α., 2022. *Δημιουργική λογιστική και απάτη επενδυτικού κοινού. Η περίπτωση της folli follie AEBTE*. Πτυχιακή Εργασία. Πανεπιστήμιο Πατρών
- Λουμιώτης, Β., 2015. *Θέματα εφαρμοσμένης λογιστικής και ελεγκτικής των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών λογιστών*.
- Μαντικίδης, Τ. 2018. Κορυφώνεται το δράμα στην υπόθεση Folli Follie. ΤΟ ΒΗΜΑ, <https://www.tovima.gr/2018/06/09/finance/koryfwnetai-to-drama-stin-ypothesi-folli-follie>
- Μπαραλέξης, Σ., 2003. «Πανεπιστημιακές Παραδόσεις» στο μάθημα «Επινοητική Λογιστική», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
- Ναυτεμπορική, Σκάνδαλο Folli Follie: Στο εδώλιο η οικογένεια Κουτσολιούτσου και άλλοι δέκα κατηγορούμενοι, <https://m.naftemporiki.gr/story/1819870/skandalo-folli-follie-sto-edolio-i-oikogeneia-koutsolioutsou-kai-alloi-deka-katigoroumenoi>
- Νεγκάκης, Χ. and Ταχυνάκης, Π., 2013. *Σύγχρονα θέματα ελεγκτικής & εσωτερικού ελέγχου*. Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα.
- Σπαθής, Χ., 2002. Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων. *Λογιστής*, τ, 570, pp.1286-1294.
- Στύλου, Σ.Δ., 2020. *Η επίδραση του εσωτερικού ελέγχου στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση: περίπτωση ελληνικών εισηγμένων επιχειρήσεων*. Master's thesis. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
- Τσέκος, Θ.Ν., (2017), *Μεθοδολογία Εκπόνησης Επιστημονικής Εργασίας, Έρευνα και Συγγραφή*, ΤΕΙ Πελοποννήσου
- Τσέλιος, Α., 2018. *Η δημιουργική λογιστική και η λογιστική απάτη στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των εταιρειών*. Διπλωματική Εργασία. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Φεγκουδάκης, Γ.Ε., 2014. *Απάτη και εσωτερικός έλεγχος: μελέτη περίπτωσης: η κατασταλτική δράση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου ως προς την πρόληψη της απάτης από την πλευρά των εργαζομένων και των στελεχών σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα*. Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Χύτα, Α., 2014. *Εσωτερικός έλεγχος και αξιοπιστία οικονομικών καταστάσεων*. Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

